

Monitor Betalingsachterstanden

Meting 2011

Florieke Westhof
Mirjam Tom
Paul Vroonhof

Zoetermeer, december 2011

Dit onderzoek is gefinancierd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij EIM bv. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van EIM bv. EIM bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with EIM bv. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of EIM bv. EIM bv does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

	Samenvatting en conclusies	5
1	Inleiding	19
2	Interpretatie resultaten: definities en steekproef	23
2.1	Definitie betalingsachterstanden	23
2.2	De betrokken doelgroepen	26
2.3	Betrouwbaarheid aantallen - kwaliteit steekproef	27
3	Kenmerken betalingsachterstanden	29
3.1	Inleiding	29
3.2	Achterstallige rekeningen	30
3.3	Kredietverschaffing en leningen	35
3.4	Afbetalingsregelingen	37
3.5	Rood staan	37
3.6	Creditcard	39
3.7	Samenhang tussen achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstandvormen	40
3.8	Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden	43
4	Kenmerken van huishoudens met betalingsachterstanden	45
4.1	Inleiding	45
4.2	Achterstallige rekeningen	45
4.3	Kredietverschaffing en leningen	51
4.4	Afbetalingsregelingen	56
4.5	Rood staan	60
4.6	Creditcard	64
4.7	Betalingsachterstandvormen naar kenmerken van huishoudens	69
	Bijlagen	
I	Onderzoeksverantwoording	83
	Telefonische – en internetenquête	83
II	Samenstelling begeleidingscommissie	85
III	Vragenlijst telefonische enquête	87
IV	Bestandsbeschrijving respondenten 2010	103

Samenvatting en conclusies

Achtergrond en doel Monitor betalingsachterstanden

Armoede en in het bijzonder schuldenproblematiek staan de laatste jaren in toenemende mate in de belangstelling van de maatschappij en de politiek. Omdat veel feitelijke informatie hierover niet bekend was, heeft het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in 2008 aan Panteia de opdracht gegeven een Monitor Betalingsachterstanden op te zetten. In dat jaar is de eerste meting uitgevoerd (Nulmeting), die vervolgens herhaald is in 2009 en 2010, steeds in dezelfde periode van het jaar (september/oktober). In september jl. is deze meting voor de vierde maal uitgevoerd, wat resulteert in de driemeting van de Monitor Betalingsachterstanden. Deze Monitor vormt het eerste deel van het onderzoek naar betalingsachterstanden en problematische schulden, dat Panteia in opdracht van het ministerie van SZW uitvoert. Het tweede deel brengt het aantal huishoudens met (een risico op) problematische schulden in kaart. Dit is een herhaling van het verdiepende onderzoek dat als vervolg op de Monitor Betalingsachterstanden 2008 is uitgevoerd en wordt aangeduid als 'eenmeting huishoudens in de rode cijfers'.

De Monitor Betalingsachterstanden heeft als doel aan te geven hoe groot het aantal huishoudens met betalingsachterstanden is, wat de kenmerken zijn van de betalingsachterstanden en welke achtergrondkenmerken de huishoudens met betalingsachterstanden hebben. Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen naar aard en duur, is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aandacht besteed aan een groot aantal verschillende aspecten van het begrip 'betalingsachterstanden'.

Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden

Met inbegrip van de 34.400 WSNP-trajecten¹ zijn er in Nederland ruim 2,02 miljoen huishoudens waarin minimaal sprake is van een van de onderscheiden vormen van betalingsachterstanden. Dit zijn achtereenvolgens: achterstallige rekeningen om financiële redenen, krediet of lening, afbetalingsregeling, vaak of regelmatige roodstand en creditcardschulden. Gerelateerd aan het totaal van ruim 7,2 miljoen huishoudens (CBS-Statline) blijkt dat dit 27,8% van alle huishoudens is. In 2010 betrof dit percentage 26,7%, in 2009 24,8 en in 2008 27,0.

¹ Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. De WSNP is een saneringstraject waarbij de rechter (en niet de schuldhulpinstelling) beslist over de toegang en het resultaat (en niet de schuldeiser). De schuldenaar heeft gedurende drie jaar een inspanningsverplichting om zoveel mogelijk geld bijeen te brengen voor aflossing. Een door de rechtbank benoemde bewindvoerder ziet toe op de naleving van de wettelijke verplichtingen. Indien die naar het oordeel van de rechtbank voldoende zijn nagekomen, wordt het opgespaarde bedrag verdeeld onder de schuldeisers. Eventuele restschulden zijn daarna niet meer invorderbaar.

Kenmerken van verschillende vormen van betalingsachterstanden

In het vervolg van deze samenvatting blijven de 34.400 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt buiten beschouwing. Het totale aantal huishoudens waar mee gerekend wordt is 7.267.000.

In de Monitor zijn de volgende vormen van betalingsachterstanden beschouwd:

- achterstallige rekening om financiële redenen (in de laatste 12 maanden: 680.000 huishoudens, op dit moment: 352.000);
- krediet of lening (op dit moment: 1.392.000, exclusief hypotheek);
- afbetalingsregeling (afgelopen 12 maanden: 591.000 en op dit moment: 404.000);
- rood staan (in de afgelopen 12 maanden: 1.134.000)¹;
- creditcardschuld (op dit moment gespreide afbetalingsregeling: 157.000).

Achterstallige rekeningen

13,6% van de huishoudens heeft de afgelopen 12 maanden te maken gehad met minimaal één achterstallige rekening. Dat zijn in totaal 988.000 huishoudens. 3,0% (213.000) had achterstallige rekeningen van vier of meer verschillende typen. In 68,8% van de gevallen had de achterstallige rekening (in minimaal één geval) een financiële reden. Dat zijn 680.000 huishoudens. Binnen deze groep heeft 51,8% (352.000 huishoudens) *op dit moment* een achterstallige rekening. Achterstallige rekeningen op het gebied van terugbetalingen aan de belastingdienst komen het meest voor (5,6%), gevolgd door ziektekostenverzekeringen (5,4%), hypotheek of huur (4,5%) en elektriciteit, water of gas (4,3%). Alle achterstanden komen relatief vaker voor dan in 2010.

De opgetelde omvang van de achterstallige rekeningen varieert sterk. Voor het grootste deel van de huishoudens (57%, 201.000) geldt dat het op dit moment een achterstallige rekening met een financiële reden heeft van minder dan € 2.000. Ruim een kwart (26,2%, 92.000) heeft een achterstand tussen de € 2.000 en € 10.000. 11,2% (39.000 huishoudens) heeft een achterstand van meer dan € 10.000. Dit laatste percentage bedroeg in 2010 4,0%.

Kredietverschaffing en leningen

19,2% van de huishoudens (1.392.000) gebruikt een krediet of lening. Hypotheken zijn niet meegeteld. Meestal (1.198.000 huishoudens, 86% van deze groep) betreft het één product. Samenloop tussen de verschillende typen komt bij 2,7% van alle huishoudens voor. Een doorlopend krediet of persoonlijke lening (9,2% van het totale aantal huishoudens, 669.000) komt het meest voor, gevolgd door studieschuld (5,9%, 427.000) en het lenen van geld bij familie of vrienden (420.000 ofwel 5,8%). Alle genoemde vormen komen vaker voor dan in 2010 en 2009.

De gemiddelde omvang van doorlopend krediet/persoonlijke lening bedraagt € 13.800. De studieschulden hebben een gemiddelde omvang van € 15.000. Verder is er gemiddeld voor € 9.400,- geld geleend bij familie, vrienden of kennissen, een stijging van 18% in vergelijking met een jaar geleden en van 12% ten opzichte van 2009.

¹ Hierbij zijn de huishoudens die af en toe rood staan niet meegenomen. Dit is vergelijkbaar met de wijze waarop dit in de Monitor 2010 is berekend.

De meest voorkomende typen achterstallige rekeningen kennen een samenloop met het hebben van een doorlopend krediet of persoonlijke lening en het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen. Hierbij worden de volgende samenhangen genoemd:

- het hebben van een achterstallige rekening voor leningen of op afbetaling kopen (50% met een doorlopend krediet of persoonlijke lening en 44% met het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen). Deze samenhang ligt uiteraard voor de hand omdat dit ook de huishoudens zijn die hebben aangegeven over een krediet of lening te beschikken;
- hebben van een achterstallige rekening voor telefoonkosten en het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen (39%);
- het hebben van een achterstallige rekening voor elektra, water en gas (35% met een doorlopend krediet of persoonlijke lening en 32% met het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen);
- het hebben van een achterstallige rekening voor de ziektekostenverzekering (34% met een doorlopend krediet of persoonlijke lening en 27% met het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen).
- het hebben van een achterstallige rekening op overige rekening zoals schoolgeld (31% met een doorlopend krediet of persoonlijke lening en 36% met het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen en 25% met het hebben van een studieschuld).

Ten opzichte van 2010 is de sterkte van de samenhangen met betrekking tot het hebben van een doorlopend krediet of persoonlijke lening toegenomen. Dit wil zeggen dat het gezamenlijk optreden van de onderscheiden typen betalingsachterstanden vaker is voorgekomen. Daarnaast is de samenhang tussen het hebben van een achterstallige rekening en het lenen van geld bij vrienden, familie of kennissen afgenomen, wat betekent dat de samenhang tussen beide vormen van betalingsachterstanden minder vaak is voorgekomen dan in 2010.

Afbetalingsregelingen

5,6% van de huishoudens (bijna 404.000) is op dit moment goederen of diensten aan het afbetalen (in 2010, 2009 en 2008 betrof dit respectievelijk 2,6%, 2,2% en 6,0).

Rood staan

1,6 miljoen huishoudens hebben niet de mogelijkheid om rood te staan. Van de overige huishoudens (ruim 5,3¹ miljoen) geeft 50% (ruim 2,6 miljoen) aan nooit rood te staan. Van alle huishoudens geeft 14,4% (ruim 1 miljoen) aan af en toe rood te staan, 7,1% (515.000) regelmatig en 8,5% (619.000) vaak.²

De frequentie van het rood staan is toegenomen ten opzichte van 2010. Het gemiddelde bedrag waarvoor maximaal rood wordt gestaan, is afgenomen onder de huishoudens die vaak rood staan en toegenomen onder de huishoudens die af en toe of regelmatig rood staan.

¹ Dit is exclusief de huishoudens die niet weten of niet willen zeggen of ze rood kunnen staan op één of meerdere rekeningen. Dit is 4,% van het totaal aantal huishoudens (289.000).

² 1% (67.000) geeft aan niet te weten of niet te willen zeggen of zij hebben rood gestaan op één of meer rekeningen en 800.000 huishoudens (11%) geven aan niet te weten hoe vaak zij rood staan of zij willen het niet zeggen.

Creditcard

Ruim 2,5 miljoen huishoudens (33,8% van alle huishoudens) hebben één creditcard, 10,9% heeft er twee en 2,5% heeft er meer dan twee. Van de ruim 3,4 miljoen huishoudens met een creditcard heeft 77,3% altijd in de volgende maand de creditcardschuld afgelost en 10,6% heeft de card in de afgelopen 12 maanden niet gebruikt.

Van de bijna 380.000¹ huishoudens die niet altijd de volgende maand de schuld hebben afgelost, heeft 41,4% op dit moment te maken met een gespreide afbetalingsregeling. In 2010 betrof dit percentage 52,6, in 2009 31% en in 2008 51%.² De 157.000 huishoudens die in 2011 op het moment van ondervragen nog te maken hebben met een creditcardschuld, hebben gemiddeld nog een bedrag openstaan van € 1.856. Dit is vergelijkbaar met het bedrag in 2010.

Eerste indicatie risicofactoren

In de Monitor wordt een aantal kruisverbanden geschetst tussen kenmerken van huishoudens en het optreden van betalingsachterstanden.

*Inkomen*³

Er is een indeling gemaakt in twee groepen huishoudens: een groep huishoudens met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand⁴ (ongeveer een modaal inkomen) en een groep met huishoudens met een huishoudensinkomen van € 2.000 of meer per maand. Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor de inkomensgroep met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand dat:

- alle typen achterstallige rekeningen bijna twee tot ruim twee keer zo vaak voorkomen. Hierdoor zijn de verhoudingen minder 'scheef' dan in de drie voorgaande jaren;
- zij minder vaak een doorlopend krediet of persoonlijke lening afsluiten;
- zij vaker geld geleend hebben bij vrienden, familie of kennissen en vaker een studieschuld hebben;
- zij minder vaak 'nooit rood' en 'af en toe rood' staan, en vaker 'regelmatig' of 'vaak';
- zij vaker schulden hebben tot € 15.000 en minder vaak in de categorieën van € 15.000 of meer.

Leeftijd

Er is een indeling gemaakt in vier leeftijdsklassen. Deze groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observatie op: De 65+-groep scoort op alle vormen van betalingsachter-

¹ Dit betreft 11,1% van het totaal aantal huishoudens met 1 of meer creditcards en 5,2% van het totaal aantal huishoudens in Nederland.

² Hierbij dient te worden opgemerkt dat huishoudens pas vanaf 2010 ook konden aangeven dat zij hun creditcard niet gebruikt hadden in het afgelopen jaar.

³ Het gaat hierbij om het maandelijks netto inkomen van huishoudens, na aftrek van belastingen en premies en gecorrigeerd voor aftrekposten (zoals hypotheekrenteaftrek en heffingskortingen).

⁴ Bij de start van de monitor Betalingsachterstanden in 2008 kwam dit bedrag overeen met het modaal inkomen per maand. Dit bedraagt in 2011 € 2.500 per maand. Voor de vergelijkbaarheid van de Monitoren is dit bedrag € 2.000 gebleven.

standen lager dan de andere groepen. Verder geldt dat de jongere leeftijdsgroepen tot 35 jaar het meest te maken hebben met alle typen achterstallige rekeningen. Ook hebben zij vaker geld geleend bij familie, vrienden of kennissen en hebben ze studieschulden. De leeftijdsgroep van 35 tot 50 jaar heeft vaker een doorlopend krediet of persoonlijke lening afgesloten. Deze groep staat ook het meest rood en heeft in vergelijking met de andere leeftijdsgroepen het vaakst schulden van € 30.000,- of meer.

Huishoudensamenstelling

Er is een indeling gemaakt in vier groepen huishoudens: alleenstaanden met kinderen, alleenstaanden zonder kinderen, samenwonenden/gehuwden met kinderen en samenwonenden/gehuwden zonder kinderen. Dit leverde de volgende observaties op:

- De groep alleenstaanden met kinderen heeft aanzienlijk vaker te maken met achterstallige rekeningen dan de overige drie groepen.
- De groep alleenstaanden met kinderen heeft vaker een doorlopend krediet of persoonlijke lening en leent vaker geld van familie, vrienden of kennissen. Ook de groep samenwonenden/gehuwden met kinderen heeft vaker dan de andere groepen een doorlopend krediet of persoonlijke lening afgesloten.
- De groep alleenstaanden met kinderen heeft vaker te maken met een lopende afbetalingsregeling voor de creditcardschuld.
- Bij rood staan blijkt dat de twee groepen met kinderen het vaakst rood staan.
- Schulden tussen de € 5.000 en € 15.000 komen vaker voor bij alleenstaanden met en zonder kinderen. Samenwonenden/gehuwden zonder kinderen hebben vaker te maken met schulden van € 30.000 of meer.

Als deze resultaten worden vergeleken met 2010, lijken op veel aspecten de betalingsachterstanden van de alleenstaanden met kinderen verder te zijn toegenomen.

Opleiding

Er is een indeling gemaakt in drie groepen huishoudens op basis van het opleidingsniveau van de respondent. Deze vergelijking leverde op:

- Alle typen achterstallige rekeningen komen vaker voor onder middenopgeleiden dan onder laag- en hoogopgeleiden, met uitzondering van de achterstallige rekeningen op ziektekostenverzekeringen, die het vaakst voorkomen onder laagopgeleiden.
- Doorlopend krediet/persoonlijke lening en geld geleend bij familie, vrienden of kennissen komen het vaakst voor bij middenopgeleiden. Studieschulden komen het vaakst voor onder hoogopgeleiden.
- Bij rood staan komt naar voren dat midden- en hoogopgeleiden vaker rood staan. Dit is gelijk aan de resultaten uit 2010 en 2009.
- Laagopgeleiden hebben minder vaak te maken met creditcardschulden dan de hoog- en middenopgeleiden: hoogopgeleiden hebben bijna vijf keer zo veel kans als laagopgeleiden om een creditcardschuld te hebben die niet in de volgende maand voldaan kan worden. Ten opzichte van 2010 zijn de kansen voor laagopgeleiden wel toegenomen.

Etniciteit

Er is ook een vergelijking gemaakt tussen huishoudens waarvan de respondent niet-westers allochtoon is en huishoudens waarvan de respondent autochtoon of westers allochtoon is volgens de door het CBS gehanteerde definitie. Uit deze

vergelijking komt naar voren dat voor huishoudens met een niet-westers allochtone respondent geldt dat:

- de kans dat zij op een van de genoemde typen een achterstallige rekening (gehad) hebben drie tot vier keer zo groot is. In de monitor 2010 was deze kans vijf tot negen keer zo groot en in 2009 vijf tot dertien maal zo groot.
- de kans op een doorlopend krediet of persoonlijke lening, leningen bij vrienden, familie of kennissen en op studieschuld groter is. Ten opzichte van 2010 is de kans op een doorlopend krediet voor deze groep aanzienlijk groter geworden en de kans op een lening bij vrienden, familie of kennissen kleiner.
- de kans op regelmatig of vaak rood staan groter is.
- zij meer kans hebben op creditcardschulden en op dit moment lopende afbetalingsregelingen daarvan.
- zij meer kans hebben op een schuldombang tussen de € 1.500 en € 5.000 en tussen de € 15.000 en € 30.000.

Tijdsbesteding/positie op de arbeidsmarkt

Er is ook een vergelijking gemaakt op basis van de tijdbesteding, ofwel de positie op de arbeidsmarkt, van de respondent. De volgende groepen springen hierbij in het oog:

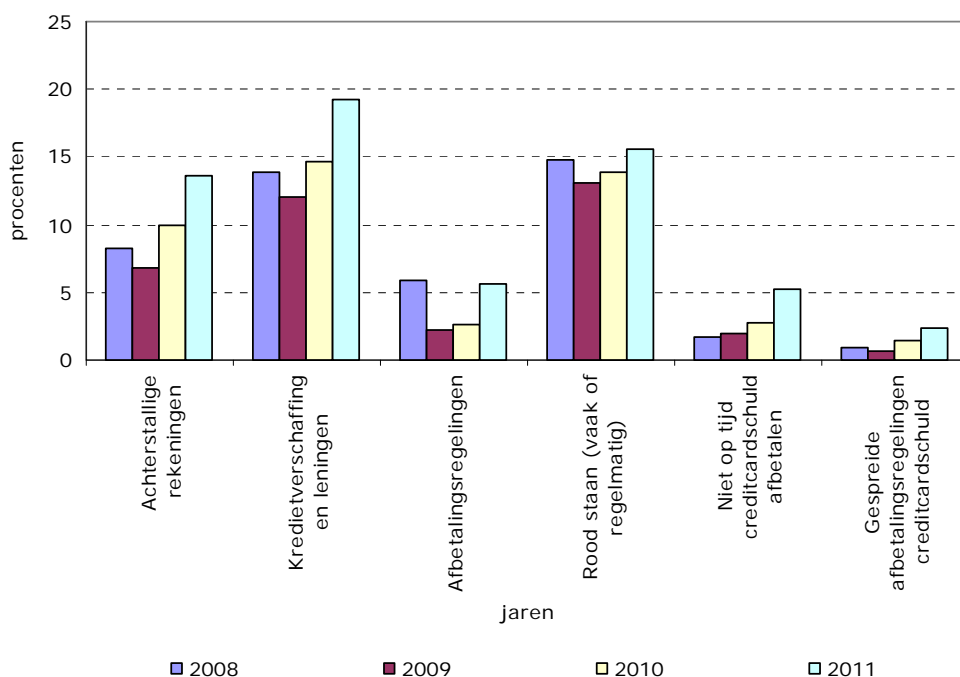
- De groep die met pensioen of VUT is, scoort laag op alle vormen van betalingsachterstanden en de typen daarbinnen. Dit is gelijk aan alle voorgaande versies van de Monitor Betalingsachterstanden.
- De categorie arbeidsongeschikten heeft een grote kans op het hebben van een doorlopend krediet en staat het vaakst rood.
- De categorie werkloos/werkzoekend heeft een grotere kans op betalingsachterstanden in een groot aantal vormen en typen daarbinnen, met uitzondering van studenten, die het vaakst te maken hebben met een achterstallige rekeningen op telefoon. Ook scoren de werklozen/werkzoekenden het hoogst op het hebben van een lopende afbetalingsregeling op creditcardschulden.
- Studenten lenen vaker geld bij familie, vrienden of kennissen. Verder hebben zij de meeste kans op studieschulden. De kans op een omvang van hun totale schuld tussen de € 5.000 en € 30.000 is in vergelijking met de andere onderscheiden groepen het grootst en ook toegenomen ten opzichte van 2010.

Vergelijking met Monitor 2010

De vragenlijst zoals deze is toegepast in de huidige meting is grotendeels gelijk aan die van de Monitor Betalingsachterstanden 2010, 2009 en 2008. Hierdoor kan op een groot aantal punten de vergelijking tussen de Monitor van 2011 en de Monitor van 2010 plaatsvinden (alsmede de Monitoren van 2009 en 2008).

Zoals reeds opgemerkt, blijkt in Nederland in 2011 27,8% (ruim 2,02 miljoen) van alle huishoudens minimaal een van de onderscheiden typen betalingsachterstanden te hebben (gehad). In 2010 betrof dit 26,7% (ruim 1,89 miljoen) van alle huishoudens, in 2009 ging het om 24,8% van alle huishoudens. In 2008 betrof dit percentage 27,0% van alle huishoudens (ruim 1,9 miljoen huishoudens). Zowel in 2010, 2009 als in 2008 zijn de huishoudens die slechts af en toe rood staan niet meegenomen in deze telling. In Tabel 1 is het aandeel huishoudens van de verschillende vormen van betalingsachterstanden over alle vier de jaren weergegeven. Alle percentages in deze tabel zijn gerelateerd aan het totaal aantal huishoudens in Nederland over het desbetreffende jaar.

Tabel 1 Overzicht aandeel huishoudens met betalingsachterstanden in de afgelopen 12 maanden

Bron: Panteia.

Uit de tabel komt naar voren dat alle onderscheiden vormen van betalingsachterstanden in de Monitor 2011 ten opzichte van de drie eerdere uitvoeringen van de Monitor Betalingsachterstanden zijn toegenomen. Door de wijze van meten, is er sprake van een beperkte vergelijkbaarheid ten opzichte van 2008 bij afbetalingsregelingen en rood staan.

Achterstallige rekeningen

De achterstallige rekeningen zijn in 2011 net als in 2010 opnieuw behoorlijk toegenomen ten opzichte van een jaar eerder (2011: 13,6%, 2010: 10,0%, 2009: 6,8% en 2008: 8,3%).

Vrijwel alle typen achterstallige rekeningen zijn behoorlijk gestegen ten opzichte van 2010. De belangrijkste stijgers worden gevormd door de achterstallige rekeningen op de overige rekeningen zoals schoolgeld, ziektekostenverzekering en leningen of op afbetaling kopen. Ook het aantal achterstallige rekeningen waar huishoudens mee te maken krijgen, is toegenomen ten opzichte van de Monitor 2010, 2009 en 2008.

Ondanks deze toename van het aantal huishoudens met een of meer achterstallige rekeningen is het aandeel huishoudens dat aangeeft dat deze achterstallige rekening een financiële reden heeft niet toegenomen ten opzichte van eerdere jaren. In 2011 geeft 68,8% een financiële reden aan, in 2010 was dit 75,1%. In de Monitor 2011 kwam verder naar voren dat 51,8% op dit moment nog steeds te maken heeft met een achterstallige rekening. Dit is vergelijkbaar met de Monitor 2010.

Net als in 2010 laat de omvang van de bedragen van de achterstallige rekeningen in 2011 een wisselend beeld zien ten opzichte van eerdere jaren. Bedragen met een omvang tot € 2.000 zijn grosso modo afgenomen, maar hogere bedragen, met name tussen de € 10.000 en € 50.000, zijn toegenomen.

Kredietverschaffing en leningen

Het aantal huishoudens met een krediet of lening is in de Monitor 2011 met 33% toegenomen ten opzichte van de Monitor 2010 en kent zelfs een toename van 60% ten opzichte van 2009. Deze toename geldt voor alle onderscheiden vormen, maar is het grootst bij geld geleend bij vrienden, familie of kennissen en doorlopende kredieten of persoonlijke leningen. Behalve deze toename in het aantal huishoudens met een krediet of lening, is er ook een toename ten opzichte van 2010 in de gemiddelde omvang van de bedragen bij alle onderscheiden vormen.

Afbetalingsregelingen

Het aantal huishoudens dat op dit moment nog te maken heeft met een afbetalingsregeling is in 2011 toegenomen ten opzichte van de Monitor 2010 (van 2,6% naar 5,6%). In 2009 betrof dit percentage 2,2%. Deze huishoudens zijn in 2011 verantwoordelijk voor bijna 404.000 afbetalingsregelingen, in 2010 voor ruim 200.000 afbetalingsregelingen en in 2009 voor 168.000.

Rood staan

Het aantal huishoudens dat nooit rood staat is in 2011 afgenomen, evenals het aantal huishoudens dat af en toe rood staat. Regelmatig en vaak rood staan is toegenomen ten opzichte van een jaar geleden. Het gemiddelde maximumbedrag waarvoor wordt rood gestaan, is voor de huishoudens die vaak rood staan ook afgenomen: van € 2478 in 2010 naar € 2299 in 2011. De gemiddelde bedragen die de huishoudens die af en toe en regelmatig rood staan hebben genoemd, zijn toegenomen ten opzichte van de Monitor 2010.

Creditcard

Het percentage huishoudens dat niet altijd in de volgende maand hun creditcard-schuld heeft afgelost, is in 2011 opnieuw toegenomen ten opzichte van eerdere jaren. Dit percentage is in de huidige meting 11,1%¹ en was in voorgaande jaren respectievelijk 6,4%, 4,4% en 5,7%. Zichtbaar is verder dat in 2011 opnieuw meer huishoudens te maken hebben met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld: 58,1%. In 2010 was het 51,1% van de huishoudens die niet altijd in de volgende maand hun creditcardschuld kunnen aflossen. Het gemiddelde bedrag dat de huishoudens die op dit moment nog te maken hebben met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld hebben openstaan, is vergelijkbaar met dat in 2010.

Niet-westerse allochtonen

Uit de Monitor 2010 kwam naar voren dat niet-westerse allochtonen vaker te maken hebben met alle onderscheiden vormen van betalingsachterstanden dan westerse allochtonen en autochtonen. Alhoewel dit ook uit de Monitor 2011 naar

¹ Dit percentage is gerelateerd aan de huishoudens met 1 of meer creditcards (ruim 3,4 miljoen huishoudens). Het percentage ten opzichte van het totaal aantal huishoudens in Nederland is 5,2% (7,3 miljoen).

voren komt, zijn de verschillen tussen beide onderscheiden groepen ten aanzien van de meeste betalingsachterstanden kleiner geworden. Alleen de kans op een doorlopend krediet of persoonlijke lening is toegenomen voor de niet-westerse allochtone bevolkingsgroep en de kans op het niet altijd afgelost hebben van de creditcardschuld in de volgende maand. Ten slotte is ook de kans op een omvang van de schuld tussen de € 5.000 en € 30.000 toegenomen van 17% naar 28%. Voor autochtone of westerse allochtonen is deze kans toegenomen van 17% naar 20%.

Belangrijkste conclusies

Uit de Monitor 2011 komt naar voren dat met inbegrip van de 34.400 WSNP-trajecten er in Nederland ruim 2,02 miljoen huishoudens zijn waarin minimaal sprake is van een van de onderscheiden vormen van betalingsachterstanden. Gerelateerd aan het totaal van 7,2 miljoen huishoudens blijkt dat dit 27,8% van alle huishoudens is. In 2010 lag dit percentage op 26,7%, in 2009 op 24,8% en in 2008 27,0%. Na 2010 is er in 2011 opnieuw sprake van een stijging van het totale aantal betalingsachterstanden in Nederland. Deze toename is ook zichtbaar in de onderscheiden vormen van betalingsachterstanden. Het aantal huishoudens dat te maken heeft met een achterstallige rekening is op alle onderscheiden typen toegenomen, wat ook geldt voor alle onderscheiden vormen van kredietverschaffing. Het aantal huishoudens dat op dit moment te maken heeft met een afbetalingsregeling is zeer sterk toegenomen ten opzichte van de voorgaande jaren. Ook het aantal huishoudens dat niet altijd hun creditcardschuld de volgende maand kon aflossen en dat te maken heeft met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld is toegenomen. Verder is het aantal huishoudens dat regelmatig of vaak rood staat toegenomen ten opzichte van 2010. Het aantal huishoudens dat 'nooit' rood staat of 'af en toe' rood staat, is afgenomen. De gemiddelde bedragen die zijn genoemd bij de verschillende betaalachterstanden zijn niet toegenomen. Uitzondering hierop vormen verschillende typen van kredietverschaffing en leningen: alle bedragen zijn hoger dan het afgelopen jaar. Verder hebben meer huishoudens een omvang van de achterstallige rekeningen tussen de € 10.000 en € 50.000 en minder huishoudens hebben een omvang van € 500 tot € 2.000 en tussen de € 5.000 en € 10.000.

Uit deze resultaten kan niet worden opgemaakt hoeveel huishoudens (een risico op) problematische schulden hebben. Wel kunnen ze een indicatie geven van de huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden.

Duidelijk is dat de stijging van de betalingsachterstanden die vanaf 2010 is ingezet – na een afname van de betalingsachterstanden in 2009 ten opzichte van 2008 – ook in 2011 verder wordt doorgezet.

Voor de afname van de betalingsachterstanden in 2009 ten opzichte van 2008 was een van de belangrijkste verklaringen een meer behoudend gedrag van consumenten. Hun behoedzame bestedingsgedrag kwam voor sommigen voort uit noodzaak vanwege hun financiële situatie, bij anderen kwam het voort uit voorzorg: het was crisis en consumenten waren onzeker over hun financiële toekomstige situatie. Bij de conclusies van de Monitor 2009 werd al opgemerkt dat de geconstateerde afname van het aantal betalingsachterstanden niet wil zeggen dat het aantal huishoudens met financiële problemen minder zou worden.

De economische ontwikkelingen waren niet zodanig dat dit zou gaan verbeteren en ook werd er een verdubbeling van de werkloosheid verwacht in 2010.¹

Een jaar later, in 2010, kwam uit de Monitor naar voren dat de Nederlandse huishoudens te maken hadden met meer betalingsachterstanden dan het jaar ervoor. Het behoedzame bestedingsgedrag dat consumenten in 2009 lieten zien, kon niet altijd worden volgehouden. Bepaalde uitgaven kan een huishouden nu eenmaal niet blijven uitstellen. In de resultaten van deze Monitor kwamen voor het eerst degenen die te maken hebben met de gevolgen van de economische crisis boven tafel. Dit waren vooral de alleenstaanden met kinderen, de lage inkomensgroepen (arbeidsongeschikten, werklozen, niet-westerse allochtonen). Zichtbaar werd ook dat de groepen met meer inkomen meer kans hadden op bepaalde type betalingsachterstanden, met name creditcardschulden en doorlopende kredieten en persoonlijke leningen. De van de economische situatie – en de gevolgen daarvan voor de financiële situatie van huishoudens – liet zich een jaar geleden lastig voorspellen.²

In de huidige Monitor komt een verdere verslechtering van het aantal betalingsachterstanden naar voren ten opzichte van 2010. Gezien de economische situatie in Nederland is dit niet onverwacht. De economische groei die in de Miljoenennota 2011 werd aangekondigd³ is in het derde kwartaal van 2011 teruggevallen⁴. Maar zelfs economische groei zal niet direct een verbeterde financiële situatie van burgers tot gevolg hebben. De economische groei zal het gevolg zijn van een aantrekkende export, wat niet automatisch betekent dat ook de binnenlandse gezinsconsumptie zal stijgen. Deze hangt samen met de hoogte van het consumentenvertrouwen en dit vertrouwen lijkt zich nog niet positief te ontwikkelen. Recent kwam naar voren dat huishoudens in het derde kwartaal van 2011 minder geld hebben uitgegeven dan een jaar geleden⁵.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de overheid enerzijds stimuleert dat huishoudens blijven consumeren om de economie op gang te houden, maar anderzijds vindt de overheid het niet wenselijk dat huishoudens die zich dat financieel niet kunnen veroorloven meer aankopen gaan doen.

Zonder verbetering van de financiële situatie van huishoudens zullen de spaartegoeden van huishoudens steeds verder opraken. Toenemende betalingsachterstanden zijn het gevolg. Een jaar geleden duiden de resultaten er op dat niet alle huishoudens het moeilijker hebben, maar dat bepaalde betalingsachterstanden kenmerkend zijn voor bepaalde groepen huishoudens. De belangrijkste uitkomsten van de monitor zijn:

- Het totaal aantal huishoudens met één of meer betalingsachterstanden is in 2011 toegenomen;

¹ Bleeker, D., Vroonhof, P.J.M., Westhof, F.M.J., Monitor Betalingsachterstanden meting 2009, Panteia, 2009.

² Bleeker, D., Vroonhof, P.J.M., Westhof, F.M.J., Monitor Betalingsachterstanden meting 2009, Panteia, 2010.

³ Miljoenennota 2011.

⁴ 'Economische groei valt terug'. CBS Persbericht PB11-069.

⁵ 'Economische groei valt terug'. CBS Persbericht PB11-069.

- De verhouding tussen lage inkomensgroepen en hoge inkomensgroepen is bij een aantal betalingsachterstanden minder scheef geworden;
- Betalingsachterstanden zijn verdeeld over de gehele samenleving en steeds minder het domein van specifieke groepen huishoudens (qua inkomen, etnische achtergrond, opleidingsniveau etc)

In het onderstaande worden de meest opvallende zaken besproken.

Meer kans op betalingsachterstanden voor alleenstaanden met kinderen

Net als in 2010 blijkt uit de Monitor 2011 dat alleenstaanden met kinderen vaker te maken hebben met betalingsachterstanden dan de andere groepen huishoudens. Achterstallige rekeningen op het gebied van hypotheek of huur, telefoonrekeningen, en betalingsachterstanden ten aanzien van geleend geld bij vrienden, familie of kennissen is voor deze groep behoorlijk afgenomen. Betalingsachterstanden met betrekking tot doorlopende kredieten of persoonlijke leningen, terugbetalingen aan de belastingdienst en de beide aspecten van creditcardgebruik zijn in het laatste jaar aanzienlijk toegenomen.

Meer kans op betalingsachterstanden voor lage inkomensgroepen

In de huidige Monitor komt de lage inkomensgroep met een inkomen onder de € 2.000 over het algemeen positiever naar voren dan een jaar geleden. Alhoewel alle typen achterstallige rekeningen nog vaker voorkomen dan bij de hoge inkomensgroep is het ten opzichte van een jaar geleden wel verbeterd. Verder wordt een verschuiving in enkele betalingsachterstanden wellicht veroorzaakt door overheidsmaatregelen die de lage inkomensgroepen beperken in hun bestedingsgedrag: zij sluiten bijvoorbeeld minder kredieten af en hebben minder vaak hoge schulden.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat met name de groep werklozen en arbeidsongeschikten nog altijd relatief vaak te maken hebben met een groot aantal betalingsachterstanden. Verder valt op dat er – net als in 2010 - een toename zichtbaar is onder de lage inkomensgroepen van het geld dat geleend is bij vrienden, familie of kennissen. De reden die hiervoor kan worden gegeven, is hetzelfde als een jaar geleden: geld lenen van familie, vrienden of kennissen is een toegankelijke manier om (tijdelijk) over extra geld te beschikken. Daarnaast is de termijn waarop het geleende geld wordt teruggegeven vaak flexibel en ook gaat de lening vaak zonder of met geringe rente gepaard. Degenen die lenen bij familie, vrienden of kennissen omzeilen hierdoor ook de (strengere) procedures om krediet te verkrijgen en terug te betalen. In tegenstelling tot 2010 geldt deze toename van leningen bij familie, vrienden of kennissen in mindere mate voor niet-westerse allochtonen ten opzichte van autochtonen of westerse allochtonen. Bij deze groep is sprake van een duidelijke vermindering van geld lenen bij familie, vrienden of kennissen en een duidelijk hogere kans op het hebben van een doorlopend krediet of persoonlijke lening. Als verder wordt gekeken naar de betalingsachterstanden van niet-westerse allochtonen, heeft het verschil met de westerse en autochtone huishoudens een minder 'scheve' verhouding gekregen.

Betalingsachterstanden voor groepen met meer inkomen

Sommige betalingsachterstanden lijken meer het domein te zijn van huishoudens met (waarschijnlijk) meer financiële armslag. Opmerkelijk is het dat huishoudens met een inkomen van meer dan € 2.000 ten opzichte van de huishoudens met een inkomen lager dan € 2.000:

- meer kans hebben op een doorlopend krediet of persoonlijke lening;
- meer kans hebben om af en toe, regelmatig of vaak rood te staan;
- meer kans hebben op creditcardschulden en aflossingsregelingen daarvan;
- meer kans hebben op een hogere omvang van de schulden.

Dit valt ook op bij de midden –en hoogopgeleiden, die meer kans hebben op alle aspecten van kredieten of leningen, alle frequenties van roodstand en op alle aspecten van creditcardschulden dan laagopgeleiden..

De groep fulltime werkenden heeft ook relatief meer kans op het hebben van een doorlopend krediet of persoonlijke lening, op regelmatig of vaak rood staan en op creditcardschulden.

Studenten vaker betalingsachterstanden

Ten opzichte van 2010 hebben studenten in 2011 vaker te maken met bepaalde betalingsachterstanden. Gebleken is dat zij vaker geld lenen bij familie, vrienden of kennissen. Ook hebben zij de meeste kans op studieschulden. Ook de omvang van hun totale betalingsachterstand is relatief hoog en toegenomen ten opzichte van een jaar geleden. Deze resultaten zijn in lijn met een bericht van het Nibud over de ongerustheid met betrekking tot het leengedrag van studenten. Ook hierin kwam naar voren dat de studieschuld onder studenten stijgt. Dit zal de komende jaren vermoedelijk niet minder worden vanwege de extra studiekosten die studenten moeten betalen als ze langer studeren.¹

Oorzaken achter de betalingsachterstanden

Om oplossingen te vinden voor het verkleinen van de kansen op schulden bij specifieke groepen huishoudens, is het van belang inzicht te hebben in de oorzaken van de betalingsachterstanden. Alhoewel deze oorzaken niet veel verschillen ten opzichte van de situatie in 2010, worden zij hieronder weergegeven.

De oorzaak achter de betalingsachterstanden kan voor de onderscheiden groepen zeer verschillen. Bij de groepen met lage inkomens (onder € 2000, werklozen, arbeidsongeschikten, niet-westerse allochtonen) zal er in grote mate sprake zijn van overlevingsschulden. Hierbij is het inkomen te laag om alle noodzakelijke uitgaven te financieren. Deze schulden komen vooral voor bij huishoudens met een zeer geringe vrije bestedingsruimte.

Daarnaast zal er sprake zijn van aanpassingsschulden, die ontstaan als mensen er niet in slagen om hun uitgavenpatroon aan te passen aan een gedaald inkomen of gestegen kosten. Dit gebeurt vooral bij een plotselinge inkomensdaling, zoals bij werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. Ook kan er bij deze groep sprake zijn van compensatieschulden. Hun inkomen is dan wel voldoende voor de noodzakelijke uitgaven, maar omdat zij zich vergelijken met anderen die het 'beter' hebben, kopen zij goederen die zij zich financieel eigenlijk niet kunnen permitteren.

De groep huishoudens die het financieel beter heeft, kan bij het opdoen van betalingsachterstanden eerder te maken hebben met overbestedingsschulden. Deze schulden ontstaan door bovenmatige consumptie. Deze uitgaven zijn vaak

¹ Nibud ongerust over leengedrag studenten, Nibud, 19 augustus 2011.

te voorkomen. Zo wordt er bijvoorbeeld geld geleend voor een nieuwe auto, terwijl de oude auto nog niet vervangen had hoeven worden.¹

In het vervolg van deze Monitor 2011 wordt de eenmeting van het verdiepende onderzoek 'Huishoudens in de rode cijfers' uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek zal er net als tijdens de eenmeting in 2009 meer aandacht zijn voor de oorzaken van de achterstanden en de ervaren last van de achterstanden en mogelijke oplossingen. Wellicht leidt dit tot nieuwe inzichten dan de reeds genoemde.

Gezien de economische situatie is de verwachting dat de groei van de groep huishoudens met een betalingsachterstand verder zal doorzetten in 2012. De Nederlandse economie zal in 2012 krimpen met 0,5% en het begrotingstekort zal groter zijn dan verwacht. De vooruitzichten voor de Nederlandse economie hangen sterk af van het verloop van de Europese schulden crisis en laten zich moeilijk voorspellen. Naar verwachting zal de werkloosheid verder oplopen. Uit de Monitor komt naar voren dat werklozen een belangrijke groep van de huishoudens met betalingsachterstanden vormen. Gezien de economische situatie zijn extra bezuinigingen van de overheid noodzakelijk.² Dit beïnvloedt de algehele financiële situatie in Nederlandse huishoudens negatief. Hierdoor neemt de financiële druk toe.

Dat er een groep huishoudens is die nauwelijks het hoofd boven water kan houden, komt niet of nauwelijks naar voren in de huidige Monitor. Dat heeft vooral te maken met de 'grote aantallen': op ruim 7 miljoen huishoudens is en blijft het aantal probleemschulden relatief beperkt, waardoor het aantal overige huishoudens dat de hand op de knip houdt al snel veel groter is. Dat laatste is terug te zien in de (gemiddelde) cijfers.

¹ Ommeren, C.M. van, L.S. de Ruig, P.M.J. Vroonhof, Huishoudens in de rode cijfers; Omvang en kenmerken van huishoudens met (een risico op) problematische schulden, Panteia, 2008.

² CPB, Nederland in recesie, vooruitzichten 2012 afhankelijk van de economische crisis, 13 december 2011.

1 Inleiding

Achtergrond en doel Monitor betalingsachterstanden

Armoede en in het bijzonder schuldenproblematiek staan de laatste jaren in toenemende mate in de belangstelling van de maatschappij en de politiek. Omdat veel feitelijke informatie hierover niet bekend was, heeft het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in 2008 aan Panteia de opdracht gegeven een Monitor Betalingsachterstanden op te zetten. In dat jaar is de eerste meting uitgevoerd (nulmeting)¹, die vervolgens herhaald is in 2009 (eenmeting)² en 2010 (tweemeting)³, steeds in dezelfde periode van het jaar (september/oktober). In september jl. is deze meting voor de vierde maal uitgevoerd, wat resulteert in de driemeting van de Monitor Betalingsachterstanden. Als vervolg op deze Monitor volgt een verdiepend onderzoek waarin het aantal huishoudens met (een risico op) problematische schulden in beeld wordt gebracht. Dit is een herhaling van het verdiepende onderzoek dat als vervolg op de Monitor Betalingsachterstanden 2008 is uitgevoerd.⁴ Dit verdiepende onderzoek wordt aangeduid als 'Eenmeting huishoudens in de rode cijfers'.

Ingekorte versie Monitor Betalingsachterstanden

De mogelijkheid voor de herhaling van dit verdiepende onderzoek was reeds in de overeenkomst in 2008 aangekondigd. Een eenmeting van dit verdiepende onderzoek kan echter niet zonder de dataverzameling vanuit de Monitor Betalingsachterstanden. In eerste instantie zou de Monitor alleen gericht zijn op de dataverzameling die nodig was voor het uitvoeren van de eenmeting van het verdiepende onderzoek. Echter, de monitor heeft de laatste drie jaren interessante inzichten opgeleverd op het terrein van de schuldenproblematiek. Om deze ingezette lijn niet te doorbreken, is gekozen voor een ingekorte versie van de Monitor Betalingsachterstanden. Hierbij worden de ontwikkelingen van een aantal kernindicatoren vergeleken met de voorgaande jaren. De resultaten hiervan worden weergegeven in voorliggende rapportage.

Doel

De Monitor Betalingsachterstanden heeft als doel aan te geven hoe groot het aantal huishoudens met betalingsachterstanden is, wat de kenmerken zijn van de betalingsachterstanden en welke achtergrondkenmerken de huishoudens met betalingsachterstanden hebben. Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen naar aard, is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aandacht besteed aan een groot aantal verschillende aspecten van het begrip 'betalingsachterstanden'.

¹ Vroonhof, P.J.M., Westhof, F.M.J., Monitor Betalingsachterstanden meting 2008, Panteia, 2008.

² Bleeker, D., Vroonhof, P.J.M., Westhof, F.M.J., Monitor Betalingsachterstanden meting 2009, Panteia, 2009.

³ Bleeker, D., Vroonhof, P.J.M., Westhof, F.M.J., Monitor Betalingsachterstanden meting 2010, Panteia, 2010.

⁴ Ommeren, C.M. van, L.S. de Ruig, P.M.J. Vroonhof, Huishoudens in de rode cijfers; Omvang en kenmerken van huishoudens met (een risico op) problematische schulden, Panteia, 2008.

Om dit doel te realiseren zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 Wat is het aantal huishoudens met betalingsachterstanden in Nederland?
- 2 Op welke terreinen doen zich deze betalingsachterstanden voor?
- 3 In hoeverre hebben betalingsachterstanden betrekking op aangegane financieringsverplichtingen voor de langere termijn (leningen) of korte termijn (roodstand op een betaalfaciliteit)?
- 4 Wat zijn de kenmerken van de huishoudens met betalingsachterstanden?
- 5 Wat zijn de belangrijkste verschillen tussen de resultaten uit deze vervolgmeting en de resultaten uit de voorgaande metingen? Hoe zijn deze verschillen te verklaren?

De dataverzameling

In eerdere versies van de Monitor Betalingsachterstanden is de bijbehorende dataverzameling steeds verkregen via een telefonische enquête onder huishoudens. Voor de driemeting van de Monitor is naast de telefonische enquête ook een internetenquête gehouden. De reden hiervoor was dat steeds minder huishoudens in Nederland een vaste telefoonaansluiting hebben. Door ook een internetenquête uit te voeren, is een groter deel van de Nederlandse bevolking bereikt. In totaal is een nettorespons gehaald van 3.862. Bij de nulmeting van het verdiepende onderzoek in 2009 heeft de nettorespons van 4000 huishoudens voldoende respondenten opgeleverd die in aanmerking kwamen en bereid waren om deel te nemen aan een interview in het kader van het verdiepende onderzoek.

De vragenlijst

Gezien de ingekorte versie van de Monitor Betalingsachterstanden was het niet mogelijk om alle vragen die eerdere jaren ook gesteld zijn in stand te houden. Er is dan ook een selectie gemaakt van vragen die relevant zijn voor het weergeven van de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van schuldhulpverlening.

Allereerst is de meest recente rapportage gescreend op de belangrijkste kernindicatoren. Deze selectie is vervolgens tot stand gekomen na overleg met de Begeleidingscommissie. In grote lijnen zijn de volgende onderdelen niet meegenomen in de huidige versie van de Monitor Betalingsachterstanden:

- alle vragen met betrekking tot de duur tot nog toe en de verwachte duur in de toekomst van betalingsachterstanden;
- alle vragen naar de beleving en ervaring last van schulden en betalingsachterstanden;
- andere vragen die tijdens de verdiepende interviews veel nauwkeuriger aan de orde komen.

Uiteraard zijn de telefonische en internetvragenlijsten identiek aan elkaar.

Tevens zijn er ook enkele vragen toegevoegd aan de vragenlijst. De belangrijkste hiervan is de vraag naar de postcode van de respondenten. Dit is bedoeld om een spreiding van huishoudens over heel Nederland te bereiken. Verder is aan de respondenten die via een mobiel nummer zijn bereikt, gevraagd of zij ook beschikken over een vaste telefoonaansluiting en aan alle respondenten van de telefonische enquête is de vraag voorgelegd of zij beschikken over een internetaansluiting.

Opzet rapport

Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen van aard, is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aandacht besteed aan verschillende aspecten van het begrip 'betalingsachterstanden'. Voor de interpretatie van de resultaten is het verder van groot belang inzicht te krijgen in de representativiteit van de uitkomsten. In hoofdstuk 2 wordt bij deze aspecten stilgestaan.

Hoofdstuk 3 bevat de resultaten per onderscheiden vorm van betalingsachterstanden. Bij hoeveel huishoudens komen deze voor en wat is de omvang? Binnen de betalingsachterstandvormen wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen verschillende typen, waarmee de onderzoeksvragen 1 tot en met 3 worden beantwoord. Ook de samenhang tussen de verschillende vormen wordt bestudeerd.

In hoofdstuk 4 wordt vervolgens ingezoomd op de kenmerken van huishoudens met betalingsachterstanden. Hierbij worden de verschillende vormen onderscheiden naar onder meer leefsituatie, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, tijdsbesteding en inkomen. Ook worden een aantal kruisverbanden tussen kenmerken van huishoudens en het optreden van betalingsachterstanden geschetst.

De onderzoeksverantwoording staat in bijlage I. Bijlage II geeft de samenstelling van de begeleidingscommissie: de namen van de leden en de organisaties waarbij zij werkzaam zijn. In bijlage III wordt de vragenlijst van de enquête weergegeven. Bijlage IV bevat een beschrijving van de respondenten en hun huishoudens op basis van algemene kenmerken en als laatste geeft bijlage V een overzicht van alle tabellen die in het rapport staan weergegeven.

Ter wille van de leesbaarheid van het grote aantal tabellen, is ervoor gekozen om de tekst bij een tabel zoveel mogelijk op dezelfde pagina te zetten. Dat betekent wel dat hier en daar grote witvlakken voorkomen.

Daar waar interessant, wordt de vergelijking gegeven met 2010 en in sommige gevallen ook met 2009 en 2008. Dit gebeurt in de tabellen of in de tekst of beiden.

2 Interpretatie resultaten: definities en steekproef

In het verleden is vaak gebleken dat het niet eenvoudig is goede informatie te verzamelen over betalingsachterstanden en schulden. Dat ligt aan de gevoeligheid van het onderwerp, maar ook aan praktische meetproblemen in allerlei opzichten. Zaken die daarbij een rol spelen zijn:

- te hanteren definities;
- het opzetten van een representatieve steekproef en het beoordelen van de respons;
- het ophogen van resultaten.

Gezien het belang van deze aspecten besteden we hier in dit hoofdstuk ruimschoots aandacht aan.

2.1 Definitie betalingsachterstanden

Omdat betalingsachterstanden zeer kunnen verschillen van aard, is er bij de uitwerking van de onderzoeksvragen aan verschillende aspecten van het begrip 'betalingsachterstanden' aandacht besteed. Dit is gedaan om een zo reëel en compleet mogelijk beeld te krijgen van huishoudens die op de een of andere manier te maken hebben met betalingsachterstanden. Er is voor gekozen een breed begrip te hanteren in de Monitor. De volgende vormen van betalingsachterstanden zijn meegenomen:

- achterstallige rekeningen
- kredieten en (persoonlijke) leningen
- op afbetaling gekochte goederen
- creditcardschulden
- rood staan

Op al deze vormen wordt kort ingegaan, vooral vanuit het oogpunt van het interpreteren van onderzoeksresultaten.¹

2.1.1 Achterstallige rekeningen

Het begrip 'achterstallige rekening' is breed ingestoken en vervolgens binnen de vragenlijst vernauwd. In eerste instantie is gekeken naar achterstallige rekeningen *in de afgelopen 12 maanden*, waarbij in principe alle achterstanden (dus een te laat betaalde rekening en in die zin opgebouwde betalingsachterstand) zijn meegenomen. Ook is de situatie *op dit moment* uitgevraagd.

Binnen dit totaal komen natuurlijk ook veel achterstanden voor die weinig of niets zeggen over de financiële gezondheid van huishoudens. Een te laat betaalde rekening kan bijvoorbeeld ook zoekgeraakt zijn. Daarom is ook gevraagd naar de reden van de achterstallige rekening. Daarbij zijn de volgende antwoordcategorieën voorgelezen:

- 1 financieel
- 2 vergeten
- 3 achterstand in eigen administratie
- 4 fout in administratie van de organisatie

¹ Het wil niet zeggen dat huishoudens die met één of meerdere van deze vormen van betalingsachterstanden te maken hebben, zich in een financieel lastige situatie bevinden.

5 anders, namelijk .....

Daarbij is de categorie 'anders' achteraf bijna volledig gehercodeerd, zodat deze antwoorden ook onder de eerste 4 categorieën kwamen te vallen. In diverse analyses zijn alleen huishoudens meegenomen die 'financieel' als antwoord gaven. Dit wordt in de tekst van het rapport en bij tabellen steeds vermeld. Het is denkbaar dat 'achterstand in eigen administratie' ook een financiële achtergrond heeft - door respondenten bewust of onbewust als zodanig genegeerd. Gezien het beperkte aantal antwoorden in deze categorie kan wel gesteld worden dat dit zeker niet op grote schaal aan de orde is.

De volgende typen achterstallige rekeningen zijn onderscheiden, ingedeeld op basis van onderwerp:

- hypotheek of huur
- elektriciteit, water of gas
- ziektekostenverzekering
- leningen of op afbetaling kopen (het gaat om achterstand op de geplande terug- of afbetaling)
- inboedel- of WA-verzekering
- telefoonrekeningen (telefoonrekeningen van kinderen tellen ook mee).
- alimentatie
- overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld of abonnementen
- terugbetalingen aan de belastingdienst.

2.1.2 Kredieten en (persoonlijke) leningen

Onder kredieten en leningen zijn de volgende typen uitgevraagd:

- doorlopend krediet of persoonlijke lening
- lening bij vrienden, familie of kennissen
- studieschuld
- overige leningen.

Vermeldenswaardig voor deze vorm is vooral het ontbreken van hypotheek als categorie. De kosten van wonen (inclusief eventuele vakantiehuizen en bedrijfspanden) worden hiermee impliciet gelijkgeschakeld met het huren van woonruimte. Leningen waarvoor een woning als onderpand gegeven wordt, zijn in principe wel meegenomen, maar het is denkbaar dat deze in een enkel geval door de respondent onder 'hypotheek of huur' aangegeven zijn. Dit antwoord kwam echter slechts sporadisch naar voren bij overige leningen.

Als eerste wordt gevraagd naar kredieten en leningen in *de afgelopen 12 maanden*. Vervolgens wordt verder gevraagd over *dit moment*. Voor ieder aangegeven type krediet/lening is tevens gevraagd naar de omvang van het nog openstaande bedrag.

2.1.3 Op afbetaling gekochte goederen

Bij betalingsachterstanden in de vorm van afbetalingsregelingen op aangeschafte goederen of diensten is als eerste gevraagd of er de afgelopen 12 maanden een dergelijke regeling gelopen heeft binnen het huishouden. Als toelichting werd daarbij gegeven: 'een afbetalingsregeling wil zeggen dat u iets op krediet heeft gekocht, waarvoor u in termijnen terug moet betalen'.

In welke mate klantenpassen waarmee op afbetaling gewinkeld kan worden ook hierin meegenomen zijn door respondenten is onduidelijk. In feite betreft het hier een bijzondere soort creditcard (zie verder). Het lijkt waarschijnlijk dat als in termijnen terugbetaald wordt, de respondenten dit óf bij op afbetaling gekochte goederen/diensten óf bij creditcard hebben meegenomen.

2.1.4 Rood staan

Over de roodstand zijn de volgende vragen geformuleerd:

- op hoeveel betaalrekeningen kan het huishouden rood staan?
- op hoeveel daarvan heeft het huishouden in de afgelopen 12 maanden daadwerkelijk rood gestaan
- Over de rekening(en) waarop gemiddeld voor het hoogste bedrag rood werd gestaan, zijn de volgende vragen gesteld:
  - hoeveel keer werd rood gestaan?
  - wat was het hoogste bedrag waarvoor werd rood gestaan in de afgelopen 12 maanden?

2.1.5 Creditcardschulden

Bij de vorm creditcardschulden is in eerste instantie gevraagd of huishoudens een creditcard (aangereikte voorbeelden: Mastercard, Visacard en American Express) in hun bezit hebben. Net zoals dat bij achterstallige rekeningen het geval was, is ook het hebben van een creditcard op zich geen probleem. Daarom is vervolgens gevraagd of het huishouden de creditcardschuld de afgelopen 12 maanden altijd in de volgende maand kon aflossen. Is dat niet het geval, dan kan dit een duidelijke indicator zijn dat de creditcard gebruikt wordt voor het opvangen van liquiditeitsproblemen - de rente die aan de creditcardmaatschappijen betaald moet worden, is doorgaans hoog. Om de onderzoeksresultaten ook voor deze vorm vergelijkbaar te maken met de overige vormen (zie ook achterstallige rekening), is verder gevraagd of het huishouden op dit moment te maken heeft met een gespreide afbetalingsregeling van een creditcardschuld, en (zo ja) welk bedrag er nog openstaat.

Problematische schulden

In welke mate geven de verzamelde gegevens over bovenstaande betalingsachterstandvormen nu een beeld van het bestaan van problematische schulden of risico's daarop? Daarover vallen enkele observaties te geven.

In de eerste plaats is het zo dat het bestaan van de genoemde betalingsachterstandvormen niet veel zegt over het bestaan van een (risico op een) problematische schuld. Bij achterstallige rekeningen en creditcardschulden is daar binnen het onderzoek al nadrukkelijk rekening mee gehouden. Ook voor de andere vormen kunnen echter aan betalingsachterstanden ook zakelijke overwegingen (het alternatief voor een betalingsachterstand is bijvoorbeeld boetes op het eerder vrijmaken van spaartegoeden) of andere redenen ten grondslag liggen die niets met problematische schulden van doen hebben. Het bestaan van betalingsachterstanden kan wel gezien worden als randvoorwaarde, waarmee de Monitor een groslijst weergeeft van huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden. Het bestaan van meerdere betalingsachterstanden is al een betere indicator voor mogelijke problemen. Ook hier wordt in de Monitor op ingegaan.

2.2 De betrokken doelgroepen

Om de onderzoeksresultaten in dit verband op waarde te kunnen schatten, is een driedeling van huishoudens relevant:

- huishoudens waarin een traject in het kader van de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) doorlopen wordt;
- huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject loopt. Dit zijn trajecten buiten het (wettelijk) kader van de WSNP, uitgevoerd door een breed scala aan publieke en private organisaties, waaronder de sociale dienst, het maatschappelijk werk en de kredietbank. De schuldhulpverlening kan de vorm hebben van schuldbemiddeling, schuldsanering, budgetbegeleiding of budgetbeheer;
- overige huishoudens.

Over de huishoudens in een WSNP-traject en degenen in een minnelijk traject, kan het volgende worden opgemerkt.

Huishoudens waarin een WSNP-traject doorlopen wordt

Personen in een WSNP-traject¹ hebben in zeer beperkte mate zeggenschap over (hun) financiële patronen. De meeste enquêtevragen zijn voor deze groep dan ook niet relevant en/of niet zonder diverse nuanceringen te beantwoorden. Deze groep is daarom weggedefinieerd uit het onderzoek. Het aantal lopende WSNP-trajecten, ongeveer 34.400 op 1 september 2011², is in de Monitor WSNP³ voldoende nauwkeurig waargenomen om in de Monitor Betalingsachterstanden te gebruiken. Dit aantal is voor de ophoging van de onderzoeksresultaten afgetrokken van het totale aantal huishoudens in Nederland. De wegingsfactor is niet aangepast, wat impliciet veronderstelt dat de WSNP-trajecten gelijk (net als de rest van de huishoudens) verdeeld zijn over leeftijd, opleiding en huishoudenssamenstelling. Dit kan een kleine vertekening van de resultaten tot gevolg hebben. Ook kan een vertekening ontstaan, omdat WSNP-trajecten geen huishoudens maar personen betreffen.

Huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject doorlopen wordt

In vergelijking met personen in een WSNP-traject hebben personen in een minnelijk schuldhulpverleningstraject duidelijk meer zeggenschap over (hun) financiële patronen. De enquêtevragen zijn voor deze groep dan ook wel relevant. Het aantal waarnemingen onder huishoudens waarin een minnelijk schuldhulpverleningstraject loopt, is te klein om nader uit te splitsen. Deze huishoudens worden in de Monitor niet nader onderscheiden.

¹ Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. De WSNP is een saneringstraject waarbij de rechter (en niet de schuldhulpinstelling) beslist over de toegang en het resultaat (en niet de schuldeiser). De schuldenaar heeft gedurende drie jaar een inspanningsverplichting om zoveel mogelijk geld bijeen te brengen voor aflossing. Een door de rechtbank benoemde bewindvoerder ziet toe op de naleving van de wettelijke verplichtingen. Indien die naar het oordeel van de rechtbank voldoende zijn nagekomen, wordt het opgespaarde bedrag verdeeld onder de schuldeisers. Eventuele restschulden zijn daarna niet meer invorderbaar.

² Bureau WSNP.

³ L. Combrink-Kuiters (RvR) en V. Lalta (CBS) Monitor WSNP; zevende meting, Raad voor de Rechtsbijstand, CBS, 2011.

2.3 Betrouwbaarheid aantallen - kwaliteit steekproef

Voor de enquête is een steekproef getrokken onder huishoudens uit een bestand dat zowel vaste als mobiele nummers bevat. Dit is een wijziging ten opzichte van eerdere uitvoeringen van de Monitor Betalingsachterstanden, waarin met een bestand werd gewerkt van huishoudens met een vast telefoonnummer. Omdat een groeiende groep huishoudens in Nederland geen vaste telefoonaansluiting meer heeft, was het wenselijk om op dit bestand over te stappen. Het voordeel is dat de respons beter verspreid is over alle leeftijdsgroepen. Het probleem van eerdere jaren dat er te weinig jongeren worden getroffen, wordt daarmee grotendeels weggenomen. Ook bij dit bestand levert weging en ophoging van de resultaten naar voor Nederland representatieve gegevens op.

Wat verder nieuw was bij de dataverzameling voor de driemeting van de Monitor is dat naast de telefonische enquête ook een internetenquête is gehouden. Behalve dat ook met een internetenquête meer huishoudens worden bereikt die geen vaste telefoonaansluiting hebben, was dit een relatief goedkope manier om een hogere nettorespons te bereiken. In totaal is een nettorespons gehaald van 4.020.

De bestanden van de telefonische- en internetenquête zijn samengevoegd, gewogen en opgehoogd. Voordat dit is gebeurd, is gekeken naar de resultaten van de afzonderlijke bestanden. Dit leverde geen noemenswaardige verschillen op, zodat het combineren van beide bestanden geen problemen opleverde.

De huishoudens waarin een WSNP-traject loopt, zullen slechts bij uitzondering beschikken over een aansluiting voor vaste telefonie (want: relatief eenvoudig door te voeren bezuiniging, opgelegd door de bewindvoerder). Dat geldt overigens ook voor een internetaansluiting. Ook is bekend dat deze huishoudens relatief slecht meedoen aan deur-tot-deurenquêtes, bijvoorbeeld door angst voor schuldeisers of andere sociaal-maatschappelijke problemen.

Vaker dan personen in een WSNP-traject zullen huishoudens waarin een minnelijk traject loopt, beschikken over een aansluiting voor vaste telefonie. Ook voor deze groep geldt natuurlijk dat het stopzetten van de vaste telefoon een relatief eenvoudig door te voeren bezuiniging is. Dat geldt overigens ook voor een internetaansluiting. Bij deur-tot-deurenquêtes zullen (deels) dezelfde problemen spelen als bij de WSNP-trajecten.

3 Kenmerken betalingsachterstanden

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op betalingsachterstanden en financieel gedrag dat een verhoogd risico op betalingsachterstanden met zich meebrengt. Steeds wordt gekeken naar het aantal huishoudens dat te maken heeft met de onderscheiden typen financiële verplichtingen. Daarbij blijven de ruim 34.400 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt buiten beschouwing. Alleen in de laatste paragraaf, waarin een totaaltelling gemaakt wordt van alle huishoudens die te maken hebben met betalingsachterstanden, is deze groep wel meegenomen.

Ook de omvang van het bedrag komt aan de orde. Bij achterstallige rekeningen, kredieten en leningen wordt ook ingegaan op de specifieke terreinen waarop de achterstallige rekeningen zich voordoen c.q. de leningen zijn afgesloten.

In de laatste paragraaf wordt nader ingegaan op de samenloop tussen het bestaan van achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstanden.

3.2 Achterstallige rekeningen

In Tabel 2 is weergegeven welk percentage huishoudens de *afgelopen 12 maanden* op enig moment te maken heeft gehad met welk(e) type(n) achterstallige rekeningen. In Tabel 2 staan de percentages van de jaren 2010, 2009 en 2008 weergegeven.

Tabel 2 Aandeel huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden naar type achterstallige rekening 2008-2011

<i>Type achterstallige rekening</i>	<i>Aantal huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden (x 1.000) 2011</i>	<i>Aandeel in totaal huishoudens (%) 2011</i>	<i>Aandeel in totaal huishoudens (%) 2010</i>	<i>Aandeel in totaal huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal huishoudens (%) 2008</i>
Ziektekostenverzekering	394	5,4	3,1	2,5	3,6
Elektriciteit, water of gas	311	4,3	3,3	1,7	3,1
Hypotheek of huur	325	4,5	3,1	2,6	2,9
Telefoonrekeningen	243	3,4	2,4	1,5	2,7
Leningen of op afbetaling kopen (achterstand in aflossing/rentebetaling/betaling)	210	2,9	1,7	0,9	1,5
Inboedel- of WA-verzekering	110	1,5	0,4	0,3	1,0
Terugbetalingen aan de belastingdienst	407	5,6	4,2	1,8	n.v.t.
Alimentatie	49	0,7	0,1	0,1	n.v.t.
Overige rekeningen, zoals schoolgeld, belastingen of abonnementen	261	3,6	1,8	1,0	3,0
Totaal (=minimaal één achterstallige rekening)	988	13,6	10,0	6,8	8,3
Geen achterstallige rekening	6.279	86,4	90,0	93,2	91,7
Totaal	7.267	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

In Tabel 2 is te zien dat het aandeel huishoudens met achterstallige rekeningen in 2011 is toegenomen ten opzichte van 2010. In 2011 had 13,6% van het totale aantal huishoudens te maken met één of meer achterstallige rekeningen en in 2010 betrof dit percentage 10%. Net als in 2010 hebben de meeste huishoudens te maken met achterstallige rekeningen ten aanzien van terugbetalingen aan de belastingdienst, gevolgd door achterstallige rekeningen op het gebied van ziektekostenverzekeringen. Alle typen achterstallige rekeningen zijn toegenomen in het afgelopen jaar. Ook ten opzichte van 2009 en 2008 liggen op alle onderscheiden typen achterstallige rekeningen het percentage huishoudens met achterstanden in 2011 hoger.

In totaal heeft dus 13,6% van de huishoudens op minimaal één terrein een achterstallige rekening gehad in 2011. Dat zijn 988.000 huishoudens op een

totaal van 7.267.000. Dit is, zoals eerder opgemerkt, een stijging ten opzichte van de drie voorgaande jaren. Bij 45% van deze huishoudens (6,1% van alle huishoudens, ofwel bijna 444.000 huishoudens) betreft het één terrein waarop een huishouden te maken heeft met één betalingsachterstand (zie Tabel 3). Ten opzichte van 2010 is het percentage huishoudens met één betalingsachterstand dus gestegen van 5,2% naar 6,1%. In Tabel 3 is verder te zien dat ook het aandeel huishoudens met twee of meer betalingsachterstanden is gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren.

Tabel 3 Aantal verschillende typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden, 2008-2011

Aantal typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden binnen één huishouden	Aantal huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden (x 1.000)	Aandeel in totaal huishoudens (%) 2011	Aandeel in totaal huishoudens (%) 2010	Aandeel in totaal huishoudens (%) 2009	Aandeel in totaal huishoudens (%) 2008
	Een	444	6,1	5,2	4,2
Twee	224	3,1	1,9	1,0	1,6
Drie	107	1,5	1,3	0,6	1,2
Vier	108	1,5	1,0	0,6	0,7
Vijf	43	0,6	0,4	0,2	0,4
Zes	19	0,3	0,1	0,1	0,3
Zeven	17	0,2	0,0	0,1	0,1
Acht of meer	26	0,4	0,1	0	0
Totaal (minimaal één achterstallige rekening)	988	13,6	10,0	6,8	8,3
Geen achterstallige rekeningen	6.279	86,4	90,0	93,2	91,7
Totaal	7.267	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Niet elke achterstallige rekening hoeft het gevolg te zijn van een gebrek aan financiële middelen. Aan de respondenten is daarom gevraagd wat de reden was van hun achterstallige rekeningen. Zij hadden hierbij de keuze uit: financieel, vergeten, achterstand in eigen administratie en een fout in de administratie van de organisatie. In Tabel 4 staan de resultaten hiervan weergegeven. In totaal zijn er 680.000 huishoudens met een of meer achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden, waarin voor ten minste één betalingsachterstand een financiële oorzaak bestaat of bestond. Dit is 68,8% van het aantal huishoudens met een achterstallige rekening, een afname ten opzichte van 2010 (75,1%). Er is hierbij van uitgegaan dat de huishoudens die een financiële reden aangeven daadwerkelijk te weinig saldo hebben (gehad) om hun rekening(en) te kunnen betalen, en dat dit de groep is die uiteindelijk risico kan lopen op problematische schulden. Dit kan een lichte onderschatting betekenen van het totaal, omdat ook in de andere antwoordcategorieën huishoudens vertegenwoordigd zijn met on-

voldoende financiële middelen. Huishoudens die moeten rondkomen op een minimumniveau hebben bijvoorbeeld vaak een zeer complexe administratie, omdat zij van veel verschillende (inkomens)regelingen gebruikmaken. Dit vergroot de kans op administratieve achterstand waarschijnlijk aanzienlijk. In Tabel 4 is te zien dat deze reden is toegenomen ten opzichte van een jaar geleden van 8,2% naar 14,7%.

Tabel 4 Achterstallige rekeningen in de afgelopen 12 maanden over redenen van ontstaan, 2009-2011

<i>Reden dat achterstallige rekening(en) ontstond(en)</i>	<i>Aantal huishoudens dat reden noemt (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in totaal aantal achterstallige rekening(en) in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Aandeel in totaal aantal achterstallige rekening(en) in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Aandeel in totaal aantal achterstallige rekening(en) in de afgelopen 12 maanden (%)</i>
	<i>2011</i>	<i>2011</i>	<i>2010</i>	<i>2009</i>
Financieel	680	68,8	75,1	58,5
Vergeten	170	14,4	12,7	12,6
Achterstand in eigen administratie	173	14,7	8,2	17,5
Fout in administratie van de organisatie	126	10,7	11,6	10,9
Anders	30	2,5	2,1	0,6
Totaal waargenomen redenen	1.180	100,0	100,0	100,0

* Deze vraag is in de Monitoren 2009 tot en met 2011 per type betalingsachterstand gesteld. Dat was niet het geval in de Monitor 2008. Daarom kan er geen vergelijking gemaakt worden met 2008. Voor het totaal waargenomen aantal redenen geldt dat huishoudens verschillende redenen voor verschillende achterstanden kunnen geven, waardoor het totaal uitkomt boven het totale aantal huishoudens met een achterstallige rekening.

Bron: Pantela.

In Tabel 5 is te zien dat 43,8% van de huishoudens met minimaal een achterstallige rekening om financiële redenen te maken heeft met één achterstallige rekening, 21,9% met twee, 11,8% met drie en 12,5% met vier. Bijna 10% (ongeveer 68.000) van de huishoudens met een achterstallige rekening om financiële redenen heeft vijf of meer typen achterstallige rekeningen om financiële reden (gehad).

Tabel 5 Aantal achterstallige rekeningen naar aandeel financiële oorzaak, 2008-2011

	<i>Aantal huishoudens met minimaal 1 achterstand om financiële reden in de afgelopen 12 maanden (x 1.000) 2011</i>	<i>Aandeel binnen de groep huishoudens met minimaal 1 achterstand om financiële reden in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>		<i>Aandeel in groep huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële oorzaak in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>	
		<i>Aandeel binnen de groep huishoudens met minimaal 1 achterstand om financiële reden in de afgelopen 12 maanden (%) 2010</i>	<i>Aandeel binnen de groep huishoudens met minimaal 1 achterstand om financiële reden in de afgelopen 12 maanden (%) 2009</i>	<i>Aandeel binnen de groep huishoudens met minimaal 1 achterstand om financiële reden in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>	<i>Aandeel binnen de groep huishoudens met minimaal 1 achterstand om financiële reden in de afgelopen 12 maanden (%) 2008</i>
Een	298	43,8	53,2	47,7	39,2
Twee	149	21,9	15,6	18,1	14,8
Drie	80	11,8	15,7	14,7	19,4
Vier	85	12,5	7,3	11,4	12,1
Vijf	30	4,4	5,4	4,4	7,6
Zes	15	2,2	1,9	2,3	4,6
Zeven of meer	23	3,3	0,9	1,4	2,2
Totaal (minimaal één achterstallige rekening met financiële reden voor achterstalligheid)	680	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

Van de respondenten die aangeven in de afgelopen 12 maanden één of meer achterstallige rekeningen te hebben gehad om een financiële reden, heeft 51,8% *op dit moment* nog steeds te maken met een achterstallige rekening met een financiële achtergrond (352.000 huishoudens). Dit percentage is vergelijkbaar met dat in 2010: 51,1% (273.000). In 2009 was dit percentage 45,6 (142.000 huishoudens) en in 2008 55,0 (200.000 huishoudens).

In Tabel 6 staat weergegeven wat de totale omvang is van de achterstallige rekeningen van de 352.000 huishoudens die aangegeven hebben *op dit moment* een betalingsachterstand te hebben met een financiële ontstaansgrond. Hierin is te zien dat 29,2% van de huishoudens een achterstand heeft in de categorie € 500 tot € 2.000, gevolgd door 27,8% met een achterstand in de categorie tot € 500,-. 26,2% heeft een achterstand in de categorie € 2.000 tot € 10.000. Verder heeft 11,2% een achterstand van € 10.000 of meer.

Een opvallende daling ten opzichte van 2010 is zichtbaar in het aantal huishoudens met een achterstand in de categorie € 500 tot € 2000 euro: van 43,2% naar 29,2%. Hiermee komt 2011 weer meer in de buurt van de percentages uit 2009 en 2008, respectievelijk 23,8 en 27,6. Verder doet zich een stijging voor bij het aantal huishoudens met een achterstand in de categorie tussen de € 10.000 en € 50.000. Deze categorie is het afgelopen jaar vier keer zo groot geworden.

Tabel 6 Omvang opgetelde achterstallige rekeningen op dit moment van huishoudens met betalingsachterstand met een financiële achtergrond, 2008-2011

Klasse totale omvang achterstallige rekeningen	Aantal huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (x 1.000) 2011		Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (%)		
	Aantal huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (x 1.000) 2011	Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (%) 2011	Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (%) 2010	Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (%) 2009	Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening(en) met financiële achtergrond op dit moment (%) 2008
minder dan 500	98	27,8	21,3	39,4	32,2
500 tot 2.000	103	29,2	43,2	23,8	27,6
2.000 tot 5.000	54	15,4	13,6	19,0	22,1
5.000 tot 10.000	38	10,8	16,5	6,3	6,1
10.000 tot 20.000	22	6,3	0,9	5,1	3,0
20.000 tot 50.000	12	3,4	1,5	0	6,5
50.000 of meer	5	1,5	1,7	0	0,3
Weet niet/wil niet zeggen	20	5,6	1,3	6,5	2,3
Totaal	352	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

3.3 Kredietverschaffing en leningen

In Tabel 7 is weergegeven welk deel van de ondervraagde huishoudens op dit moment te maken heeft met kredietverschaffing en leningen en voor welk bedrag gemiddeld. Het gaat in totaal om 19,2% van alle huishoudens¹, ofwel 1.392.000 huishoudens. Een doorlopend krediet of persoonlijke lening (9,2% van het totaal aantal huishoudens, 669.000) komt het meest voor, gevolgd door studieschuld (5,9%) en het lenen van geld bij familie of vrienden (5,8%). In vergelijking met 2010 laten de resultaten van 2011 een stijging van 33% zien van het aantal huishoudens met een krediet of lening. Het aandeel huishoudens met een lening bij vrienden, familie en kennissen en een doorlopend krediet of persoonlijke lening is met respectievelijk 46% en 45% toegenomen sinds 2010. Beide percentages liggen voor het eerst sinds het bestaan van de Monitor hoger dan in 2008. Het aandeel huishoudens met een studieschuld is ook toegenomen sinds 2010 (van 5,5% naar 5,9%)².

Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 moet worden opgemerkt dat hypotheekontbreken als type. De kosten van wonen (inclusief eventuele vakantiehuizen en bedrijfspanden) worden hiermee impliciet gelijkgeschakeld met het huren van woonruimte. Leningen waarvoor een woning als onderpand gegeven wordt, zijn in principe wel meegenomen. Dit antwoord kwam echter slechts sporadisch voor.

Tabel 7 Kredietverschaffing en leningen op dit moment: aantal en aandeel huishoudens, 2008-2011

Type krediet of lening	Aantal huishoudens (x 1.000) 2011	Aandeel	Aandeel	Aandeel	Aandeel
		in totaal in totaal	in totaal	in totaal	in totaal
		aantal huishoudens (%) 2011	aantal huishoudens (%) 2010	aantal huishoudens (%) 2009	aantal huishoudens (%) 2008
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	669	9,2	6,5	5,2	8,8
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	420	5,8	4,0	3,4	5,4
Studieschuld	427	5,9	5,5	4,7	*
Overige leningen	46	0,6	0,7	*	*
Totaal (minimaal één vorm van krediet-verschaffing of leningen)	1.392	19,2	14,7	12,0	13,9
Geen enkele vorm van kredietverschaffing of leningen	5.875	80,8	85,3	88,0	86,1
Totaal	7.267	100,0	100	100,0	100,0

Noot: De percentages voor de afzonderlijke regelingen telt niet op tot het totaalpercentage omdat er huishoudens zijn die meerdere vormen van kredietverschaffing en leningen hebben. Dat geldt ook voor de aantallen.

* De beperkte respons op deze antwoordmogelijkheden houdt een verantwoorde schatting tegen.

Bron: Panteia.

¹ Alle huishoudens is zoals vermeld exclusief 34.400 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. Dit aantal is gebaseerd op gegevens van het CBS.

² Een vergelijking met het aantal studieschulden in 2008 kan niet worden gemaakt door een verschil in de wijze van uitvragen van de studieschulden.

Het aandeel huishoudens met studieschuld en geld geleend bij vrienden, familie of kennissen is toegenomen, net als de omvang van de gemiddelde bedragen (zie Tabel 8). De omvang van de studieschuld is gemiddeld toegenomen van € 10.600 in 2010 naar € 15.000 in 2011, evenals het bedrag geleend bij vrienden, familie en kennissen (toegenomen van € 8.000 naar € 9.400, zie Tabel 8). Deze stijgingen staan haaks op de dalende trend sinds 2008.

Uit Tabel 8 blijkt verder dat voor het doorlopend krediet of persoonlijke lening het gemiddelde bedrag in de Monitor 2011 met bijna 21% is toegenomen ten opzichte van de Monitor 2010. Het gemiddelde bedrag ligt zelfs hoger dan in 2008.

Tabel 8 Kredietverschaffing en leningen: gemiddelde omvang 2008-2011

<i>Type krediet of lening</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100) 2011</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100) 2010</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100) 2009</i>	<i>Gemiddeld bedrag (afgerond op 100) 2008</i>
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	13.800	11.400	8.400	12.400
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	9.400	8.000	8.400	9.500
Studieschuld	15.000	10.600	13.500	16.200
Overige leningen	*	*	*	*

* De respons op deze antwoordmogelijkheden is dermate laag dat geen verantwoorde schatting gegeven kan worden.

Bron: Panteia

Uit nadere analyse van de groep huishoudens die op dit moment te maken heeft met kredietverschaffing blijkt dat 86% van hen aan één vorm van kredietverschaffing doet en 12,5% aan twee. Deze percentages komen overeen met die uit 2010.

Tabel 9 Aantal verschillende typen krediet of lening, 2008-2011

<i>Aantal typen</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000) 2011</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2011</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2010</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2009</i>	<i>Aandeel in totaal aantal huishoudens (%) 2008</i>
Een	1.198	16,5	12,6	10,5	12,2
Twee	174	2,4	2,0	1,5	1,6
Drie	21	0,3	0,1	0,1	0,1
Totaal (minimaal 1 vorm van kredietverschaffing of lening)	1.393	19,2	14,7	12,1	13,9
Geen kredietvormen of leningen	5.875	80,8	85,3	88,0	86,1
Totaal	7.267	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Panteia.

3.4 Afbetalingsregelingen

Met afbetalingsregelingen worden alle regelingen voor het gespreid betalen van zaken bedoeld. Zoals eerder aangegeven (zie hoofdstuk 2), is onduidelijk in welke mate klantenpassen waarmee op afbetaling gewinkeld kan worden door respondenten meegenomen zijn als afbetalingsregeling.

In de afgelopen 12 maanden hadden 591.000 huishoudens te maken met een afbetalingsregeling (8,1% van alle huishoudens). Bijna 404.000 huishoudens (5,6%) hebben momenteel te maken met een of meer afbetalingsregeling(en). In 2010 hadden 184.000 huishoudens op dat moment te maken met een afbetalingsregeling (2,6% van alle huishoudens) en in 2009 hadden 153.000 huishoudens (2,2% van alle huishoudens) op dat moment te maken met een afbetalingsregeling.

3.5 Rood staan

In Tabel 10 is te lezen op hoeveel betaalrekeningen het huishouden rood kan staan. Hierin is te zien dat ruim 47% van de huishoudens op één betaalrekening rood kan staan, één op de vijf op twee en 6% op drie of meer. Ruim één op de vijf huishoudens heeft geen enkele betaalrekening waarop rood gestaan kan worden. Dit zijn ruim 1,6 miljoen huishoudens, 3% meer dan in 2010.

Tabel 10 Aantal betaalrekeningen waarop het huishouden rood kan staan, 2009-2011

<i>Aantal betaalrekeningen waarop rood gestaan kan worden</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000) 2011</i>	<i>Aandeel in huishoudens (%) 2011</i>	<i>Aandeel in huishoudens (%) 2010</i>	<i>Aandeel in huishoudens (%) 2009</i>
0	1.618	22,3	19	20
1	3.440	47,3	48	48
2	1.468	20,2	20	19
3	355	4,9	6	6
4 of meer	97	1,3	3	2
weet niet/wil niet zeggen	289	4,0	4	5
Totaal	7.267	100,0	100	100

Bron: Panteia.

In Tabel 11 staat weergegeven hoeveel huishoudens daadwerkelijk rood hebben gestaan op rekeningen waarop zij rood kunnen staan. Hierbij zijn de huishoudens die niet rood kunnen staan buiten beschouwing gelaten, evenals de huishoudens waarvan onbekend is op hoeveel betaalrekeningen zij rood kunnen staan. 50% van alle overige huishoudens¹ blijkt niet te hebben rood gestaan op de rekening(en) waarop zij rood konden staan. Verder blijkt 40% op één rekening daadwerkelijk te hebben rood gestaan en 9% op twee of meer rekeningen.

Tabel 11 Aantal rekeningen waarop het huishouden met één of meer rekeningen waarop het rood kan staan, heeft rood gestaan, 2009-2011

<i>Aantal rekeningen per huishouden waarop roodstand heeft plaatsgevonden</i>	<i>Aantal huishoudens (x 1.000) 2011</i>	<i>Aandeel in huishoudens die rood kunnen staan (%) 2011</i>	<i>Aandeel in huishoudens die rood kunnen staan (%) 2010</i>	<i>Aandeel in huishoudens die rood kunnen staan (%) 2009</i>
0	2.665	50	54	56
1	2.142	40	37	36
2	439	8	6	6
3	42	1	2	1
4 of meer	4	0	0	0
weet niet/wil niet zeggen	67	1	1	1
Totaal	5.360	100	100	100

Bron: Panteia.

¹ 'Alle huishoudens' is zoals vermeld exclusief 34.400 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt. In dit geval blijven ook de huishoudens die niet rood kunnen staan buiten beschouwing, evenals de huishoudens die niet wisten of zij rood konden staan op betaalrekeningen. Het totale aantal huishoudens waar mee gerekend wordt, komt daarmee op 5.360.000.

In Tabel 12 is de frequentie van de roodstand te zien, gerelateerd aan het totaal aantal huishoudens. 'Af en toe' wil zeggen één tot vier keer per jaar rood staan. Met 'regelmatig' wordt bedoeld 5 tot en met 11 keer per jaar en met 'vaak' wordt bedoeld vanaf 12 keer per jaar. Tot de categorie 'nooit' behoren de huishoudens die geen betaalrekening hebben waarop rood kan worden gestaan, de huishoudens die niet weten of ze rood kunnen staan en de huishoudens die aangeven nooit rood te staan. Dit is bijna 59% van het totaal aantal huishoudens. 14,4% van alle huishoudens blijkt af en toe rood te staan, 7,1% regelmatig en 8,5% vaak. De frequenties van 'nooit rood staan' en 'af en toe rood staan' zijn afgenomen ten opzichte van deze frequenties voor 2010. De frequenties voor 'regelmatig en vaak rood staan' zijn daarentegen toegenomen ten opzichte van 2010.

Tabel 12 Frequentie van de roodstand in de afgelopen 12 maanden in categorieën, 2008-2011

<i>Frequentie rood staan</i>	<i>Aantal huishoudens 2011 (x 1.000)</i>	<i>Aandeel in huishoudens 2011 (%)</i>	<i>Aandeel in huishoudens 2010 (%)</i>	<i>Aandeel in huishoudens 2009 (%)</i>
Nooit	4.284	58,9	60,9	62,4
Af en toe	1.048	14,4	16,1	15,8
Regelmatig	515	7,1	6,3	6,0
Vaak	619	8,5	7,5	7,1
Weet niet/wil niet zeggen	800	11,0	9,1	8,7
Totaal	7.267	100,0	100,0	100,0

Het totaal telt soms niet precies op als gevolg van een afrondingsverschil.

Bron: Panteia.

Met de toename van de frequentie van het rood staan neemt ook het gemiddelde maximumbedrag toe waarvoor rood wordt gestaan. De respondenten die af en toe rood staan doen dit voor een gemiddeld maximumbedrag van € 744,- (in 2010: € 708,-). Degenen die regelmatig rood staan noemen een gemiddeld maximumbedrag van ruim € 987,- (in 2010: € 782,-) en bij de huishoudens die aangeven vaak rood te staan, is dit voor een gemiddeld maximumbedrag van € 2.299,- (in 2010: € 2.478,-). Dit laatste bedrag bedroeg in 2009 € 1.280,- en in 2008 € 2.100,-.

3.6 Creditcard

Aan de respondenten is gevraagd of zij één of meerdere creditcards hebben, zoals Mastercard, Visacard en American Express. Bijna 2,5 miljoen huishoudens (33,8% van alle huishoudens¹) heeft één creditcard, 10,9% heeft er twee en 2,5% heeft er meer dan twee. Of klantenpassen ook meegenomen zijn in dit verband is, zoals eerder opgemerkt, onduidelijk (zie hoofdstuk 2).

Net zoals dat bij achterstallige rekeningen het geval was, is ook het hebben van een creditcard op zich geen probleem. Daarom is vervolgens gevraagd of het

¹ 'Alle huishoudens' is zoals vermeld exclusief 34.400 huishoudens waarin een WSNP-traject loopt.

huishouden de creditcardschuld in de afgelopen 12 maanden altijd in de volgende maand heeft afgelost. Is dat niet het geval, dan kan dat een duidelijke indicator zijn dat de creditcard gebruikt wordt voor het opvangen van liquiditeitsproblemen. Immers, de rente die aan de creditcardmaatschappijen betaald moet worden, is doorgaans hoog. Van de ruim 3,4 miljoen huishoudens met een creditcard heeft 77,3%¹ altijd in de volgende maand de creditcardschuld afgelost en 10,6% van deze groep heeft de card in de afgelopen twaalf maanden niet gebruikt.

Verder is gevraagd of het huishouden op dit moment te maken heeft met een gespreide afbetaalregeling van een creditcardschuld, en (zo ja) voor welk bedrag. Ook een dergelijke regeling zou beschouwd kunnen worden als lening. Van de huishoudens die niet altijd de volgende maand de creditcardschuld hebben afgelost (11,1%² van de huishoudens met één of meer creditcards, bijna 380.000 huishoudens) heeft ruim 41% *op dit moment* te maken met een gespreide afbetalingsregeling. In 2010 kon 6,4% van de huishoudens niet altijd hun creditcardschuld de volgende maand aflossen, waarbij ruim de helft (52,6% op dat moment te maken had met een gespreide afbetalingsregeling. In 2009 ging het om 4,4% van de huishoudens met één of meer creditcards, waarbij eveneens ruim de helft op dat moment te maken had met een gespreide afbetalingsregeling. De ruim 157.000 huishoudens die op dit moment nog te maken hebben met een gespreide afbetalingsregeling van de creditcardschuld hebben gemiddeld nog een bedrag openstaan van ruim € 1.856. Dit is vergelijkbaar met het bedrag in 2010.

3.7 Samenhang tussen achterstallige rekeningen en overige betalingsachterstandvormen

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de samenhang tussen de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen en de overige genoemde betalingsachterstandvormen. Dat gebeurt per vorm. Bij de achterstallige rekeningen blijven inboedel- en WA-verzekering en alimentatie buiten beschouwing vanwege het beperkte aantal waarnemingen.

3.7.1 Kredietverschaffingen en leningen

Tabel 13 geeft de samenloop weer tussen achterstallige rekeningen en kredietverschaffingen/leningen. De tabel moet als volgt gelezen worden. Het cijfer 34 linksboven geeft aan dat van de huishoudens die de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening hadden op het gebied van ziektekostenverzekeringen 34% ook een doorlopend krediet of persoonlijke lening heeft gehad in de afgelopen twaalf maanden. Dit zijn bijna 134.000 huishoudens.

¹ In de Monitor 2010 is voor het eerst gevraagd naar het 'niet gebruikt hebben van de creditcard in het afgelopen jaar'.

² Dit percentage is gerelateerd aan de huishoudens met 1 of meer creditcards (ruim 3,4 miljoen huishoudens). Het percentage ten opzichte van het totaal aantal huishoudens in Nederland is 5,2% (7,3 miljoen).

Tabel 13 Samenhang typen achterstallige rekeningen en typen krediet/leningen in de afgelopen twaalf maanden (in %), 2011

Type achterstallige Rekening	Aandeel huishoudens		Aandeel huishoudens dat geld geleend heeft bij vrienden, familie of kennissen in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%)
	Aandeel huishoudens met doorlopend krediet of persoonlijke lening in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%)	Aandeel huishoudens met studieschuld in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%)	Aandeel huishoudens met studieschuld in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%)
Ziektekostenverzekering	34	27	14
Elektra/water/gas	35	32	14
Hypotheek of huur	32	31	15
Telefoonrekeningen	26	39	19
Leningen of op afbetaling kopen	50	44	17
Overige rekeningen, zoals schoolgeld	31	36	25
Terugbetaling aan de belastingdienst	26	25	13
Alle huishoudens	13,3	8,1	6,5

Bron: Panteia.

Vooraf doorlopend krediet of persoonlijke lening komt vrij vaak voor binnen het totaal aantal huishoudens (13,3%: ruim 965.000 huishoudens). Deze vorm heeft vooral een sterke samenhang met, niet verrassend, achterstanden op leningen/het kopen op afbetaling. Als huishoudens in de afgelopen 12 maanden een lening hebben afgesloten, of producten of diensten hebben gekocht op afbetaling, dan hebben zij ook vaker een doorlopend krediet of een persoonlijke lening of geld geleend bij vrienden, familie of kennissen. Als deze percentages worden vergeleken met 2010, blijkt dat de samenhang tussen alle typen achterstallige rekeningen en geld geleend hebben bij vrienden, familie of kennissen behoorlijk is afgenomen. De samenhang met doorlopende kredieten of persoonlijke leningen zijn gedeeltelijk toegenomen (met name overige rekeningen, zoals schoolgeld). De samenhang tussen het hebben van een doorlopend krediet of persoonlijke lening met de samenhang met de terugbetalingen aan de belastingdienst en de hypotheek of huur is afgenomen. Dit laatste kan te maken hebben met de strengere beoordelingscriteria door kredietverschaffers.

3.7.2 Afbetalingsregelingen

Er is bekeken of er samenhang is tussen de verschillende typen achterstallige rekeningen en het wel of niet hebben van een afbetalingsregeling. Door een beperkte samenloop is deze analyse echter vrij instabiel.

3.7.3 Rood staan

In de volgende tabel wordt de samenhang tussen achterstallige rekeningen en de frequentie van rood staan weergegeven. De tabel laat zich weer op dezelfde wijze lezen: het cijfer 36 linksboven geeft aan dat van alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening voor ziektekostenverzekering

gen gehad hebben 36% vaak rood staat. De ruim 1,6 miljoen huishoudens die niet rood kunnen staan en de 289.000 huishoudens die niet weten of ze dat kunnen, blijven in deze tabel buiten beschouwing.

Tabel 14 maakt duidelijk dat vrijwel alle onderscheiden achterstallige rekeningen sterk samenhangen met het vaak rood staan. De sterkte van deze samenhangen (variërend van 33% tot en met 42%) contrasteert met het beeld bij alle huishoudens die rood kunnen staan: 21% geeft hiervan aan vaak rood te staan. Ten opzichte van 2010 is de samenhang met telefoonrekeningen, terugbetalingen aan de belastingdienst en leningen of op afbetaling kopen toegenomen. Van de overige achterstallige rekeningen is de samenhang met vaak roodstaan afgenomen. Verder is het vermeldenswaard dat de samenhang tussen alle achterstallige rekeningen en het af en toe roodstaan is toegenomen.

Tabel 14 Samenhang typen achterstallige rekeningen en de frequentie van rood staan, voor huishoudens die rood kunnen staan (in %), 2011

Type achterstallige rekening	Aandeel huishoudens per frequentieklasse van rood staan in totaal aantal huishoudens per type achterstallige rekening (%)			
	Vaak	Regelmatig	Af en toe	Weet niet/wnz
Ziektekostenverzekering	36	12	22	29
Elektra/water/gas	42	12	23	23
Hypotheek of huur	37	12	29	22
Telefoonrekeningen	37	12	29	22
Leningen of op afbetaling kopen	38	14	32	15
Overige rekeningen, zoals schoolgeld	33	15	27	25
Terugbetaling aan de belastingdienst	37	18	30	16
Alle huishoudens die rood kunnen staan	21	17	35	27

Bron: Panteia.

3.7.4 Creditcardschuld

In Tabel 15 wordt de samenhang tussen achterstallige rekeningen en het betalen van creditcardschulden weergegeven. In deze tabel zijn alleen huishoudens opgenomen die een (of meer) creditcards bezitten - ruim 47,2% van alle huishoudens¹. De tabel laat zich verder weer op dezelfde wijze lezen: het cijfer 24 linksboven geeft aan dat van alle huishoudens die over een creditcard beschikken en in de afgelopen 12 maanden een achterstallige rekening gehad hebben op het gebied van ziektekostenverzekering, 24% een creditcardschuld niet altijd de volgende maand kan aflossen. Van alle huishoudens die over een creditcard beschikken, geldt dat voor 11,1% (cijfer linksonder), aanzienlijk minder dus.

Er lijkt een sterke samenhang te zijn tussen achterstallige rekeningen op het gebied van de telefoonrekening en de beide onderscheiden aspecten van creditcardschulden. Dit geldt ook voor achterstallige rekeningen op het gebied van leningen of op afbetaling kopen. Ten opzichte van 2010 is de samenhang tussen

¹ Zoals steeds, exclusief huishoudens waarin een WSNP-traject loopt.

alle achterstallige rekeningen en het aandeel huishoudens dat niet altijd de volgende maand de creditcardschuld kan aflossen sterk toegenomen.

Tabel 15 Samenhang achterstallige rekeningen en aspecten creditcardgebruik, voor huishoudens die beschikken over een of meer creditcards, 2011

<i>Type achterstallige rekening</i>	<i>Aandeel huishoudens dat creditcardschuld niet altijd de volgende maand heeft afgelost per type achterstallige rekening (%)</i>	<i>Aandeel huishoudens dat op dit moment te maken heeft met gespreide afbetalingsregeling voor creditcardschuld per type achterstallige rekening (%)</i>
Ziektekostenverzekering	24	19
Elektra/water/gas	26	25
Hypotheek of huur	31	25
Telefoonrekeningen	36	39
Leningen of op afbetaling kopen	37	36
Overige rekeningen, zoals schoolgeld	24	26
Terugbetaling aan de belastingdienst	26	19
Alle huishoudens die over minstens een creditcard beschikken	11,1	4,9

Bron: Panteia.

3.8 Totaal aantal huishoudens met betalingsachterstanden

Zoals eerder aangegeven worden in de Monitor de volgende betalingsachterstandvormen beschouwd:

- achterstallige rekening om financiële redenen (in de laatste 12 maanden: 680.000 huishoudens, op dit moment: 352.000);
- krediet of lening (op dit moment: 1.392.000, exclusief hypotheken);
- afbetalingsregeling (afgelopen 12 maanden: 591.000 en op dit moment: 404.000);
- rood staan (in de afgelopen 12 maanden: 1.134.000)¹;
- creditcardschuld (op dit moment gespreide afbetalingsregeling: 157.000).

Met inbegrip van de 34.400 WSNP-trajecten zijn er in Nederland ruim 2,02 miljoen huishoudens waarin minimaal een van bovenstaande vormen relevant is. Gerelateerd aan het totaal van ruim 7,2 miljoen huishoudens (CBS-Statline) blijkt dat dit 27,8% van alle huishoudens is. In 2010 lag dit percentage op 26,7% en in 2009 op 24,8%. In 2008 was dit percentage 27,0% van alle huishoudens. In alle jaren zijn de huishoudens die slechts af en toe rood staan buiten beschouwing gelaten.

¹ Hierbij zijn de huishoudens die af en toe rood staan niet meegenomen. Dit is gelijk aan de Monitoren 2010 en 2009 en is vergelijkbaar met de wijze waarop dit in de Monitor 2008 is berekend.

In Tabel 16 is een overzicht gegeven van het aandeel huishoudens dat in 2011 te maken heeft met een betalingsachterstand ten opzichte van het aandeel huishoudens in 2010, 2009 en 2008. Uit de tabel komt naar voren dat alle onderscheiden vormen van betalingsachterstanden in 2011 zijn toegenomen ten opzichte van 2010. Ook ten opzichte van 2009 en 2008 is er in 2011 een toename te zien bij de achterstallige rekeningen, kredietverschaffing en leningen, en creditcardgerelateerde achterstanden.

Tabel 16 Overzicht aandeel huishoudens met betalingsachterstanden 2008-2011

<i>Type betalingsachterstand</i>	<i>Aandeel huishoudens 2011 (%)</i>	<i>Aandeel huishoudens 2010 (%)</i>	<i>Aandeel huishoudens 2009 (%)</i>	<i>Aandeel huishoudens 2008 (%)</i>
Achterstallige rekeningen	13,6	10,0	6,8	8,3
Kredietverschaffing en leningen	19,2	14,7	12,0	13,9
Afbetalingsregelingen	5,6	2,6	2,2	5,9*
Rood staan (vaak of regelmatig)	15,6	13,8	13,1	14,8*
Niet altijd volgende maand credit-cardschuld afbetaald	5,2	2,7	2,0	1,7
Gespreide afbetalingsregeling credit-cardschuld	2,3	1,4	0,6	0,9

* Deze percentages zijn vanwege wijzigingen in de vraagstelling niet goed vergelijkbaar. De resultaten kunnen als indicatief worden beschouwd.

Bron: Panteia.

In Tabel 17 is weergegeven hoeveel type betaalachterstanden huishoudens hebben en wat het gemiddelde bedrag van deze betaalachterstanden is. Het gaat hierbij om de onderscheiden typen binnen de hoofdcategorieën van de betalingsachterstanden (dus achterstallige rekening op het gebied van ziektekostenverzekering, afbetalingsregeling, geld geleend bij vrienden etc.). In de tabel is duidelijk te zien dat het grootste deel van de huishoudens met één betalingsachterstand een lager gemiddeld bedrag aan schulden heeft dan huishoudens met meerdere betalingsachterstanden.

Tabel 17 Aantal betalingsachterstanden naar totaal bedrag betalingsachterstand (%), 2011

<i>Aantal betalings-achterstanden</i>	<i>Totaal bedrag betalingsachterstanden</i>						<i>Totaal</i>
	<i>Tot 500 euro</i>	<i>500 tot 1500 euro</i>	<i>1500 tot 5000 euro</i>	<i>5000 tot 15.000 euro</i>	<i>15.000 tot 30.000 euro</i>	<i>30.000 euro of meer</i>	
1 (n=1.122)	22	31	19	15	8	6	100,0
2 (n=481)	6	18	27	26	12	12	100,0
3 (n=170)	4	13	30	29	15	9	100,0
4 (n=55)	12	15	14	24	18	17	100,0

Noot: n = aantal huishoudens X 1.000.

Bron: Panteia.

4 Kenmerken van huishoudens met betalingsachterstanden

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt steeds de vergelijking gemaakt tussen huishoudens met en zonder betalingsachterstanden, voor alle onderscheiden vormen afzonderlijk. Op deze manier is het mogelijk te bekijken in hoeverre er specifieke kenmerken zijn toe te wijzen aan huishoudens met en zonder betalingsachterstanden. De verschillende kenmerken waarop is vergeleken zijn leeftijd, leefsituatie, inkomen, tijdsbesteding respondent en partner, hoogst genoten opleidingsniveau van de huishoudens en etniciteit. Samenvattende tabellen van de verschillende betalingsachterstanden naar kenmerken zijn weergegeven in paragraaf 4.7.

4.2 Achterstallige rekeningen

In deze paragraaf over achterstallige rekeningen zijn steeds de volgende groepen huishoudens met elkaar vergeleken: huishoudens die in de afgelopen 12 maanden minstens één type achterstallige rekening hebben gehad om financiële redenen, en huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening hebben gehad of wel een achterstallige rekening, maar dan niet om financiële redenen. Die niet-financiële redenen kunnen zijn: vergeten, een achterstand in de eigen administratie of een fout in de administratie van de organisatie.

Achterstallige rekeningen om financiële reden en huishoudensamenstelling

In Tabel 18 is de huishoudenssamenstelling van huishoudens met een achterstallige rekening (om financiële reden) in de afgelopen 12 maanden vergeleken met die van de huishoudens zonder een achterstallige rekening - om financiële reden - in de afgelopen 12 maanden.

De tabel laat zich als volgt lezen: het getal 40,2 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden 40,2% als huishoudvorm alleenstaande zonder thuiswonende kinderen heeft. Vergelijking met het getal bovenin de derde kolom (35,8) leert dat in de overige huishoudens¹ een kleiner deel, namelijk 35,8%, deze huishoudvorm heeft.

Net als in 2010 maken alleen de gehuwd/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen vaker deel uit van de huishoudens zonder achterstallige rekening of met achterstallige rekeningen maar niet om financiële reden. Bij de andere drie onderscheiden vormen van huishoudenssamenstelling behoort een groter deel tot de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële reden. Het grootste verschil doet zich hierbij voor bij de alleenstaande met thuiswonende kinderen

¹ De overige huishoudens zijn dan alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden geen achterstallige rekening gehad hebben én alle huishoudens die in de afgelopen 12 maanden wel een achterstallige rekening gehad hebben, maar niet om financiële redenen.

(13,2% behoort tot de huishoudens met achterstallige rekeningen, 4,9% tot de huishoudens zonder achterstallige rekening). De verschillen met 2010 zijn niet groot.

Tabel 18 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar huishoudenssamenstelling, 2010 en 2011

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2010</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2011</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2010</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	40,2	42,2	35,8	35,3
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	21,7	19,8	38,8	39,0
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	24,9	22,8	20,5	22,6
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	13,2	15,1	4,9	3,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	680	534	6.587	6.567

Bron: Panteia.

Achterstallige rekeningen om financiële reden en tijdsbesteding

In Tabel 19 staat weergegeven wat de tijdsbesteding is van de respondenten van de huishoudens met en zonder achterstallige rekeningen. Het belangrijkste verschil doet zich voor binnen de groep huishoudens die niet werkzaam zijn. Van de overige huishoudens blijkt het grootste deel hiervan met pensioen of met de VUT te zijn (24% van de groep zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en 4% van de groep met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden). De respondenten die arbeidsongeschikt, werkloos/werkzoekend of studierend/in opleiding zijn, maken vaker deel uit van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden.

Tabel 19 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar tijdsbesteding respondenten, 2011

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2011</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	34	37
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	20	17
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	6	4
Weet niet/wil niet zeggen	1	0
Niet werkzaam, waarvan:	40	42
- <i>pensioen/VUT</i>	4	24
- <i>arbeidsongeschikt</i>	10	6
- <i>werkloos/werkzoekend</i>	14	3
- <i>studerend/in opleiding</i>	3	1
- <i>huisvrouw/huisman</i>	5	6
- <i>overig (vrijwilliger, mantelzorger, anders, w.n.z.)</i>	3	1
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	680	6.587

Bron: Panteia.

Achterstallige rekeningen om financiële reden en inkomen

In Tabel 20 is weergegeven wat de maandelijkse nettohuishoudensinkomens zijn van beide groepen huishoudens. Wat opvalt, is dat de huishoudens met een inkomen van minder dan € 2.000 per maand vaker voorkomen bij de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Met een huishoudensinkomen vanaf € 2.000 per maand zijn de huishoudens meer vertegenwoordigd in de groep huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Een verschil met 2010 is dat er in 2011 bij de groep huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële reden in de afgelopen 12 maanden ook enkele huishoudens vertegenwoordigd zijn met een inkomen van € 5.000,- of hoger, terwijl dat in 2010 niet het geval was.

Tabel 20 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar inkomenscategorïeën*, 2010 en 2011

<i>Categorie huishoudensinkomen per maand (€)</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2010</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2011</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2010</i>
minder dan 1.000	15,0	13,3	7,3	7,3
1.000 tot 1.500	33,5	35,9	17,9	15,6
1.500 tot 2.000	21,0	26,7	16,7	17,4
2.000 tot 3.000	18,6	17,4	21,9	20,7
3.000 tot 4.000	6,0	4,8	14,1	12,5
4.000 tot 5.000	0,5	0,8	7,1	5,8
5.000 tot 7.500	0,2	-	2,9	3,6
7.500 tot 10.000	0,7	-	0,8	,5
10.000 of meer	0,4	-	0,9	,6
Weet niet/wil niet zeggen	4,2	1,1	10,4	16,1
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0
Aantal huishoudens (x 1.000)	680	534	6.587	6.567

* *Het gaat hierbij om het maandelijks netto-inkomen van huishoudens, na aftrek van belastingen en premies en gecorrigeerd voor aftrekposten (zoals hypotheekrenteaftrek en heffingskortingen). Daarbij opgeteld zijn toeslagen en tegemoetkomingen zoals de huurtoeslag en zorgtoeslag).*

Bron: Panteia.

Achterstallige rekeningen om financiële reden en opleidingsniveau

In Tabel 21 worden de huishoudens met en zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden vergeleken op het punt van de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden, dus van de respondent of - indien aanwezig - van zijn/haar partner. Net als in 2010 maken de respondenten met een mbo-opleiding vaker deel uit van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden. Omgekeerd geldt dit voor huishoudens met een hbo of wo als hoogstgenoten opleiding. Alhoewel hun aandeel binnen de groep huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële reden is toegenomen ten opzichte van een jaar geleden, behoren zij vaker tot de groep zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden.

Tabel 21 Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar hoogst genoten opleiding in huishouden, 2010 en 2011

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2010</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2011</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2010</i>
Geen onderwijs	1	0	0	0
Uitsluitend lager onderwijs	6	9	8	7
vmbo/lbo (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	21	22	19	17
mavo (mulo/ulo)	9	5	9	8
mbo (mts, meao)	30	36	20	23
havo/vwo/hbs/mms/gymnasium/lyceum/atheneum	11	13	10	9
hbo(hogeschool, hts, heao, sociale academie, Post-hbo)	16	13	23	22
wo (universiteit)	6	2	12	13
Totaal	100	100	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	680	534	6.587	6.567

Bron: Pantela.

Achterstallige rekeningen om financiële reden en etniciteit

In Tabel 22 is te zien dat van de huishoudens met achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden 25% van de respondenten minimaal één ouder heeft die in het buitenland geboren is. Deze personen zijn volgens de CBS-definitie 'allochtoon'¹. In 2010 bedroeg dit percentage 35%, wat wil zeggen dat het aantal huishoudens met achterstallige rekeningen van wie een of beide ouders in het buitenland is geboren, is afgenomen ten opzichte van de Monitor 2010. Bij de huishoudens zonder achterstallige rekeningen om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden ligt dit percentage aanzienlijk lager, namelijk op 10%, 1% meer dan in 2010.

Tabel 22 Vergelijking tussen respondenten uit huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige respondenten naar etniciteit, 2010 en 2011

<i>Etniciteit</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Aandeel in huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden (%) 2010</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2011</i>	<i>Aandeel in overige huishoudens (%) 2010</i>
Respondenten van wie ten minste één ouder in buitenland is geboren	25	35	10	9
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	75	65	90	91
Totaal	100	100	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	680	534	6.587	6.567

Bron: Panteia.

¹ In eerste instantie wordt in dit hoofdstuk het generieke onderscheid allochtoon – autochtoon gehanteerd, volgens de gebruikelijke definitie zoals ook het CBS hanteert (minstens één ouder geboren in het buitenland). In §4.7 wordt voor afzonderlijke kenmerken weergegeven hoe de relatie tussen elk van deze kenmerken en het bestaan van betalingsachterstanden is. Daarbij wordt een afwijkende definitie gehanteerd, namelijk tussen huishoudens waarvan de respondent een niet-westerse allochtoon is (in overeenstemming met die CBS-definitie) en overige huishoudens.

4.3 Kredietverschaffing en leningen

In Tabel 23 is de vergelijking naar huishoudenssamenstelling weergegeven tussen de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of leningen in de afgelopen 12 maanden. Hierin is te zien dat de gehuwden/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen vaker zijn vertegenwoordigd bij de groep huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening. Verder maken de gehuwden/samenwonenden en alleenstaanden met thuiswonende kinderen vaker deel uit van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening. De alleenstaanden zonder thuiswonende kinderen zijn vrijwel gelijk verdeeld tussen beide categorieën.

Tabel 23 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar huishoudenssamenstelling, 2011

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%)</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%)</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	37	36
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	28	40
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	27	19
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	8	5
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.807	5.460

Bron: Panteia.

In Tabel 24 staat weergegeven wat de tijdsbesteding is van de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening. Van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening is een hoger percentage fulltime werkzaam dan van de huishoudens zonder vorm van kredietverschaffing of lening (45% tegenover 34%). Van de groep huishoudens zonder vorm van kredietverschaffing of lening is juist een hoger percentage niet werkzaam (46% tegenover 28%). Hierbij valt op dat de respondenten die met pensioen of met de VUT zijn een veel groter deel uitmaken van de huishoudens die geen enkele vorm van kredietverschaffing of lening hebben dan de huishoudens die dat wel hebben (28% tegenover 6%).

Tabel 24 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar tijdsbesteding respondenten, 2011

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	45	34
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	21	16
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	6	4
Niet werkzaam, waarvan:	28	46
- pensioen/VUT	6	28
- arbeidsongeschikt	8	6
- werkloos/werkzoekend	6	4
- studerend/in opleiding	3	1
- huisvrouw/huisman	4	7
- overig (vrijwilliger, mantelzorger, w.n.z.)	1	0
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.807	5.460

Bron: Panteia.

Uit Tabel 25 blijkt dat de grootste verschillen in huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening zich voordoen in de inkomenscategorieën 'minder dan €1.000,-' en van '€ 3.000,- tot € 4.000,-'. Beide categorieën zijn vaker vertegenwoordigd bij de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden. Van alle overige categorieën zijn de verschillen beperkt.

Tabel 25 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar inkomenscategorieën (in %), 2011

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>
Minder dan 1.000	11	7
1.000 tot 1.500	19	20
1.500 tot 2.000	16	18
2.000 tot 3.000	21	22
3.000 tot 4.000	17	12
4.000 tot 5.000	7	7
5.000 tot 7.500	3	3
7.500 tot 10.000	1	1
10.000 of meer	1	1
Weet niet/wil niet zeggen	5	10
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.807	5.460

Bron: Panteia.

In Tabel 26 is weergegeven wat de verschillen zijn tussen de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden van de huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening. Van de lagere opleidingen (tot en met mavo) scoren de huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening hoger, met name lager onderwijs en vmbo. Van de hogere opleidingen (vanaf mbo) scoren de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing hoger, met name mbo en havo.

Tabel 26 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar opleidingsniveau, 2011

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>
Geen onderwijs	1	0
Uitsluitend lager onderwijs	3	9
vmbo/lbo (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	13	21
mavo (mulo/ulo)	8	9
mbo (mts, meao)	25	19
havo/vwo/hbs/mms/gymnasium/lyceum/atheneum	13	9
hbo (hts, heao, sociale academie, hogeschool, Post-hbo)	24	22
wo (universiteit)	13	11
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.807	5.460

Bron: Panteia.

Uit Tabel 27 komt naar voren dat van de huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening 17% behoort tot de respondenten van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. In 2010 bedroeg dit percentage 23% en in 2009 bedroeg dit percentage bijna 27%, dat wil zeggen dat het aantal huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening van wie een of beide ouders in het buitenland zijn geboren in 2011 is afgenomen. Van de huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening bedraagt dit percentage 9%.

Tabel 27 Vergelijking tussen huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening en overige huishoudens naar etniciteit respondent, 2011

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden (%) 2011</i>
Respondenten van wie ten minste één ouder in buitenland is geboren	17	9
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	83	91
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	1.807	5.460

Bron: Pantela.

4.4 Afbetalingsregelingen

In Tabel 28 is weergegeven wat de verschillen zijn tussen de huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen als wordt gekeken naar de leefsituatie van huishoudens. De belangrijkste verschillen komen naar voren bij de gehuwden/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen, die vaker zijn vertegenwoordigd bij de huishoudens zonder een afbetalingsregeling en de alleenstaanden met thuiswonende kinderen, die vaker bij de groep huishoudens met een afbetalingsregeling zijn vertegenwoordigd.

Tabel 28 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar huishoudenssamenstelling, 2011

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	36	36
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	28	38
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	24	21
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	13	5
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	404	6.863

Bron: Panteia.

In Tabel 29 staat weergegeven wat de verschillen zijn in tijdsbesteding tussen huishoudens met en zonder afbetalingsregeling.

Tabel 29 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar tijdsbesteding respondenten, 2011

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	35	37
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	18	18
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	6	4
Niet werkzaam, waarvan	41	42
- pensioen/VUT	8	23
- arbeidsongeschikt	15	6
- werkloos/werkzoekend	10	4
- studerend/in opleiding	3	1
- huisvrouw/huisman	4	6
- vrijwilliger	1	1
- mantelzorger	0	0
- overig (anders, weet niet, w.n.z.)	1	1
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	404	6.863

Bron: Panteia.

Tussen de huishoudens met en zonder afbetalingsregeling doen zich geen grote verschillen voor in tijdsbesteding. Van de respondenten die niet werken, zijn degenen die met pensioen of met de VUT zijn vaker vertegenwoordigd in de huishoudens zonder afbetalingsregeling en degenen die arbeidsongeschikt of werkloos zijn vaker in de groep huishoudens met een afbetalingsregeling.

In Tabel 30 is weergegeven wat de verdeling over de inkomenscategorieën is van de huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen. Bij de inkomenscategorieën tot € 1.500 komen vaker huishoudens voor met een afbetalingsregeling. Dit geldt ook voor de categorie inkomen van € 2.000,- tot € 3.000,-. De huishoudens zonder afbetalingsregeling hebben vaker een netto-inkomen van € 3.000 tot € 7.500,-.

Tabel 30 Vergelijking tussen huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen naar inkomenscategorieën, 2011

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>
Minder dan 1.000	12,5	7,8
1.000 tot 1.500	28,6	18,8
1.500 tot 2.000	16,0	17,2
2.000 tot 3.000	27,6	21,3
3.000 tot 4.000	11,2	13,4
4.000 tot 5.000	0,8	6,8
5.000 tot 7.500	1,1	2,7
7.500 tot 10.000	1,1	0,8
10.000 of meer	1,1	0,9
Weet niet/wil niet zeggen	1,2	10,3
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	404	6.863

Bron: Panteia.

In Tabel 31 is weergegeven wat het hoogste opleidingsniveau binnen de huishoudens met en zonder afbetalingsregeling is. Hierin valt op dat de huishoudens zonder een afbetalingsregeling vaker een vmbo-opleiding of havo of hogere opleiding hebben afgerond. De huishoudens met mavo of mbo zijn vaker vertegenwoordigd in de groep huishoudens met een afbetalingsregeling.

Tabel 31 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar opleidingsniveau, 2011

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>
Geen onderwijs	1	0
Uitsluitend lager onderwijs	7	8
vmbo/lbo (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	15	19
mavo (mulo/ulo)	14	9
mbo (mts, meao)	31	20
havo/vwo/hbs/mms/gymnasium/lyceum/atheneum	7	10
hbo (hts, heao, sociale academie, hogeschool, post-hbo)	20	23
wo (universiteit)	5	12
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	404	6.863

Bron: Panteia.

Uit Tabel 32 komt naar voren dat van de huishoudens met een afbetalingsregeling 18% behoort tot de respondenten van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. Van de huishoudens zonder afbetalingsregeling bedraagt dit 11%. In 2010 bedroegen deze percentages respectievelijk 33% en 12%.

Tabel 32 Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar etniciteit respondent, 2011

	<i>Huishoudens met afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>	<i>Huishoudens zonder afbetalingsregeling op dit moment (%) 2011</i>
Respondenten van wie ten minste één ouder in buitenland is geboren	18	11
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	82	89
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	404	6.863

Bron: Panteia.

4.5 Rood staan

Bij de resultaten met betrekking tot het rood staan, zijn steeds vier groepen met elkaar vergeleken. De huishoudens die vaak rood staan (vanaf 12 keer per jaar), de huishoudens die regelmatig rood staan (vijf tot en met 11 keer per jaar), de huishoudens die af en toe rood staan (één keer per jaar en hooguit één keer per kwartaal) en als laatste de huishoudens die nooit rood staan.

In Tabel 33 wordt weergegeven hoe de verdeling naar leefsituatie is van de verschillende groepen huishoudens.

Tabel 33 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar huishoudenssamenstelling, 2011

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2011</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	29	27	34	35
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	29	32	31	46
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	31	35	28	15
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	12	6	7	4
Totaal	100	100	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	619	515	1.048	2.665

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

In de groep huishoudens die nooit rood staan, zijn de alleenstaanden en gehuwd/samenwonenden, beiden zonder thuiswonende kinderen oververtegenwoordigd (35% en 46%). Bij alle frequenties van roodstaan, zijn de alleenstaanden met thuiswonende kinderen het minst vertegenwoordigd.

In Tabel 34 is weergegeven wat de tijdsbesteding is van de respondenten in de verschillende groepen huishoudens. Hierbij valt op dat van de huishoudens die nooit rood staan 30,9% met pensioen of met de VUT is.

Tabel 34 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar tijdsbesteding respondenten (in %), 2011

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens</i>			
	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2011</i>	<i>die regelmatig rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2011</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	44	46	40	36
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	25	21	24	13
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	2	7	4	3
Niet werken, waarvan	28	26	32	47
- met pensioen of in de VUT	6,1	9,5	16,0	30,9
- arbeidsongeschikt	11,8	7,6	4,8	4,5
- werkloos/werkzoekend	3,7	2,5	4,5	3,2
- studerend/ in opleiding	1,1	1,1	2,4	0,8
- huisvrouw/huisman	5,3	4,5	2,9	6,9
- vrijwilliger	0,1	0,3	0,5	0,5
- mantelzorger	0	0,2	0,3	0,1
- overig (anders, weet niet, w.n.z.)	0,1	0,0	0,2	0,6
Totaal	100	100	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	619	515	1.048	2.665

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

Uit Tabel 35 komt vooral naar voren dat de inkomensklasse tussen de € 1.000 en € 1.500 sterker vertegenwoordigd is in de groep huishoudens die vaak rood staan, en dat inkomensklassen tussen de € 2.000,- en € 4.000,- vaker zijn vertegenwoordigd in de groep huishoudens die vaak of regelmatig rood staat. Verder doen zich geen in het oog springende verschillen voor tussen de onderscheiden klassen.

Tabel 35 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar inkomenscategorieën (in %), 2011

<i>Klasse huishoudensinkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2011</i>
Minder dan 1.000	6,1	4,4	6,6	5,6
1.000 tot 1.500	22,9	13,6	16,7	15,7
1.500 tot 2.000	13,6	17,3	20,3	17,7
2.000 tot 3.000	28,1	28,6	24,4	24,2
3.000 tot 4.000	18,1	17,0	15,3	14,1
4.000 tot 5.000	6,3	10,5	7,3	7,6
5.000 tot 7.500	2,2	3,8	3,4	2,8
7.500 tot 10.000	0	1,4	0,2	1,5
10.000 of meer	0,2	0,3	1,2	0,8
Weet niet/wil niet zeggen	2,5	3,1	4,6	9,8
Totaal	100	100	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	619	515	1.048	2.665

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

Uit de resultaten van de vergelijking in opleidingsniveau tussen de vier groepen huishoudens wordt duidelijk dat de huishoudens met uitsluitend lager onderwijs, vmbo/lbo en mavo als hoogst genoten opleiding een relatief groot aandeel hebben in de huishoudens die nooit rood staan. De huishoudens met mbo als hoogst genoten opleiding hebben juist een relatief groot aandeel in de huishoudens die vaak rood staan. Verder zijn er geen duidelijke verbanden waarneembaar tussen de frequentie waarin huishoudens rood staan en de genoten opleiding (zie Tabel 36). In 2010 bedroegen deze bedragen respectievelijk 19% (vaak rood), 15% (regelmatig rood), 11% (af en toe rood) en 9% (nooit rood).

Tabel 36 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar opleidingsniveau (in %), 2011

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens</i>		<i>Huishoudens</i>	
	<i>die vaak rood staan (%) 2011</i>	<i>die regelmatig rood staan (%) 2011</i>	<i>die af en toe rood staan (%) 2011</i>	<i>die nooit rood staan (%) 2011</i>
Geen onderwijs	0,1	0	0,1	0
Uitsluitend lager onderwijs	2,9	2,8	3,8	7,9
vmbo/lbo (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	16,4	10,7	14,9	19,2
mavo (mulo/ulo)	8,4	5,7	8,1	9,5
mbo (mts, meao)	27,8	25,3	21,6	18,1
havo/vwo/hbs/mms/gymnasium/lyceum/atheneum	10,6	11,1	10,0	11,2
hbo (hts, heao, sociale academie, hogeschool, Post-hbo)	21,7	27,6	27,9	22,6
wo (universiteit)	12,0	16,7	13,5	11,4
Totaal	100	100	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	619	515	1.048	2.665

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

Uit Tabel 37 blijkt een verband tussen rood staan en etniciteit. Naarmate huishoudens vaker rood staan bevat het huishouden vaker personen waarvan minimaal 1 van de ouders in het buitenland is geboren. Van de huishoudens die vaak rood staan heeft 16% van de respondenten minstens één ouder die in het buitenland is geboren. Dit percentage is voor de huishoudens die regelmatig rood staan 12% en voor de huishoudens die af en toe rood staan 12%. Van de huishoudens die nooit rood staan heeft 6% van de respondenten ten minste één ouder die in het buitenland geboren is.

Tabel 37 Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar etniciteit respondenten (in %), 2011

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die vaak rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die regelmatig rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die af en toe rood staan (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die nooit rood staan (%) 2011</i>
Respondenten van wie ten minste één ouder in buitenland is geboren	16	12	12	6
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	84	89	88	94
Totaal	100	100	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	619	515	1.048	2.665

Noot: Huishoudens die niet rood kunnen staan, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

4.6 Creditcard

Bij de vergelijking van huishoudens met betrekking tot creditcardschulden is ervoor gekozen de groepen huishoudens met elkaar te vergelijken die in de afgelopen 12 maanden wel of niet altijd in de volgende maand hun creditcard-schuld hebben afgelost. Huishoudens die niet beschikken over een creditcard blijven buiten beschouwing, evenals de huishoudens die de creditcard niet gebruikt hebben in de afgelopen 12 maanden.

Als beide groepen huishoudens met elkaar worden vergeleken, komt naar voren dat van de vier onderscheiden groepen huishoudens alleen de gehuwden/samenwonenden zonder thuiswonende kinderen vaker zijn vertegenwoordigd binnen de groep huishoudens die hun creditcardschuld wel altijd de volgende maand kunnen aflossen.

Tabel 38 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar huishoudenssamenstelling, 2011

<i>Huishoudenssamenstelling</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2011</i>
Alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	32	27
Gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	29	45
Gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	27	24
Alleenstaande met thuiswonende kinderen	12	5
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	380	2.652

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard, of deze minimaal een jaar niet hebben gebruikt, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

In Tabel 39 valt met name op dat van de huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost een iets groter aantal fulltime werkt dan van de huishoudens die wel de volgende maand hun creditcardschuld hebben afgelost (51% tegenover 47%). Van beide groepen huishoudens zijn de niet werkzame respondenten met name met pensioen of in de VUT.

Tabel 39 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar tijdsbesteding, 2011

<i>Tijdsbesteding</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2011</i>
Fulltime werken (35 uur of meer per week)	51	47
Parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	20	19
Parttime werken (minder dan 12 uur per week)	4	4
Niet werkzaam, waarvan:	26	29
- met pensioen of in de VUT		14,4
- arbeidsongeschikt		3,0
- werkloos/werkzoekend		3,8
- studerend/ in opleiding		0,6
- huisvrouw/huisman		3,8
- vrijwilliger		0
- mantelzorger		0
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	380	2.652

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard, of deze minimaal een jaar niet hebben gebruikt, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

Tabel 40 geeft een wisselend beeld van het al dan niet in de volgende maand afgelost hebben van een creditcardschuld, verdeeld over de inkomens van huishoudens. Huishoudens met een huishoudensinkomen van minder dan € 2.000 per maand, van € 5.000 tot € 7.000 en van € 10.000 of meer zijn sterker vertegenwoordigd bij de groep huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost. In de categorieën met een inkomen van € 2.000 tot € 5.000 en van € 7.500 tot € 10.000 per maand zijn huishoudens sterker vertegenwoordigd bij de groep huishoudens die de creditcardschuld altijd in de volgende maand hebben afgelost. Deze percentages verschillen overigens niet veel met de groep huishoudens die niet altijd de volgende maand de credit-schuld kan aflossen.

Tabel 40 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar inkomenscategorieën, 2011

<i>Inkomen in € per maand</i>	<i>Huishoudens die een credit-cardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die een credit-cardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2011</i>
Minder dan 1.000	4,6	3,2
1.000 tot 1.500	11,3	7,8
1.500 tot 2.000	15,3	12,7
2.000 tot 3.000	25,5	26,9
3.000 tot 4.000	20,5	21,5
4.000 tot 5.000	11,4	12,1
5.000 tot 7.500	5,8	4,8
7.500 tot 10.000	1,4	1,7
10.000 of meer	1,4	1,1
Weet niet/wil niet zeggen	2,9	8,3
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	380	2.652

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard, of deze minimaal een jaar niet hebben gebruikt, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

In Tabel 41 is weergegeven wat de verdeling is naar de hoogst genoten opleiding binnen het huishouden van de beide groepen huishoudens. Het grootste verschil is gelegen in huishoudens met wo als hoogst genoten opleiding. Deze bevinden zich vaker onder de huishoudens die hun creditcardschulden de volgende maand kunnen aflossen (22% tegenover 13%). Dit geldt ook voor de groep met mbo als hoogst genoten opleiding (19% tegenover 16%). De huishoudens met mavo als hoogst genoten opleiding zijn vaker vertegenwoordigd onder de huishoudens die niet altijd hun creditcardschulden de volgende maand kunnen aflossen (13% tegenover 8%), net als de huishoudens met havo als hoogst genoten opleiding (14% tegenover 11%).

Tabel 41 Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar opleidingsniveau, 2011

<i>Onderwijsniveau</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2011</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost (%) 2011</i>
Geen onderwijs	0	0
Uitsluitend lager onderwijs	1	2
vmbo/lbo (leerlingwezen, hh-school, ambachtsschool)	7	6
mavo (mulo/ulo)	13	8
mbo (mts, meao)	16	19
havo/vwo/hbs/mms/gymnasium/lyceum/atheneum	14	11
hbo (hts, heao, sociale academie, hogeschool, post-hbo)	35	33
wo (universiteit)	13	22
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	380	2.652

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard, of deze minimaal een jaar niet hebben gebruikt, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

Van de huishoudens die niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost, heeft 11% van de respondenten minstens één ouder die in het buitenland is geboren (in 2010: 17%). Voor de huishoudens die wel altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost, ligt dat percentage op 10% (in 2010: 13%).

Tabel 42 Vergelijking tussen huishoudens die wel en niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar etniciteit, 2011

<i>Etniciteit</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld niet altijd de volgende maand hebben afgelost 2011</i>	<i>Huishoudens die een creditcardschuld wel altijd de volgende maand hebben afgelost 2011</i>
Respondenten van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren	11	10
Respondenten van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	89	90
Totaal	100	100
Aantal huishoudens (x 1.000)	380	2.652

Noot: Huishoudens die niet in het bezit zijn van een creditcard, of deze minimaal een jaar niet hebben gebruikt, zijn niet meegenomen.

Bron: Panteia.

4.7 Betalingsachterstandvormen naar kenmerken van huishoudens

Zoals al eerder aangegeven, is de Monitor niet geschikt om harde uitspraken te doen over het bestaan van (risico's op) problematische schulden en meer in het bijzonder over huishoudkenmerken die deze risico's verklaren. Het bestaan van betalingsachterstanden kan wel gezien worden als randvoorwaarde, waarmee de Monitor een groslijst weergeeft van huishoudens die mogelijk te maken hebben met (risico's op) problematische schulden. Met de uitkomsten van de Monitor kan wel gekeken worden naar een aantal van de (naar verwachting) meest relevante kenmerken van de huishoudens met betalingsachterstanden. Hoe scoren deze op de verschillende betalingsachterstandvormen en de onderscheiden typen/aspecten daarbinnen? Daarbij komen de volgende kenmerken aan de orde:

- inkomen
- leeftijd
- huishoudenssamenstelling
- opleidingsniveau
- etniciteit
- tijdsbesteding.

4.7.1 *Inkomen*¹

In tabel 69 is voor twee inkomensgroepen weergegeven hoe deze scoren op de meest voorkomende typen achterstallige rekeningen. Ook is een totaal opgenomen. Er is een indeling gemaakt in twee groepen huishoudens: een groep met een huishoudensinkomen onder € 2.000 per maand en een groep met een huishoudensinkomen van € 2.000 of meer per maand.²

¹ Het gaat hierbij om het maandelijks netto-inkomen van huishoudens, na aftrek van belastingen en premies en gecorrigeerd voor aftrekposten (zoals hypotheekrenteaftrek en heffingskortingen). Daarbij opgeteld zijn toeslagen en tegemoetkomingen zoals de huurtoeslag en zorgtoeslag).

² Bij de start van de monitor Betalingsachterstanden in 2008 kwam dit bedrag overeen met het modaal inkomen per maand. Dit bedraagt in 2011 € 2.500 per maand. Voor de vergelijkbaarheid van de Monitoren is dit bedrag € 2.000 gebleven.

De tabel moet als volgt gelezen worden: het cijfer 8,3 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met een huishoudensinkomen tot € 2.000 per maand 8,3% een achterstallige rekening op de ziektekostenverzekering heeft gehad in de laatste 12 maanden. Van de huishoudens met een huishoudensinkomen vanaf € 2.000 per maand was dat 3,1%. Van alle huishoudens was dat 5,4%¹.

Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor de lage inkomensgroep dat:

- alle typen achterstallige rekeningen bijna twee tot ruim twee keer zo vaak voorkomen. Een betalingsachterstand op ziektekostenverzekeringen of terugbetalingen aan de belastingdienst komt bij de lagere inkomensgroep het vaakst voor. Alle verschillen zijn kleiner geworden ten opzichte van een jaar geleden. Dit geeft een indicatie dat zich ook meer problemen voordoen bij bovenmodale inkomens.
- zij minder vaak een doorlopend krediet of persoonlijke lening afsluiten.
- zij vaker geld geleend hebben bij vrienden, familie of kennissen en vaker een studieschuld hebben. Dit is een stijging ten opzichte van de Monitor 2009.
- zij vaker nooit rood staan en minder vaak af en toe, regelmatig of vaak rood staan.
- zij minder vaak hun creditcardschuld de volgende maand niet voldaan hebben en minder vaak een lopende betalingsregeling daarvan hebben.
- zij vaker schulden hebben tot € 15.000 en minder vaak schulden in de categorieën van € 15.000 of meer.
- zij vaker twee betalingsachterstanden hebben dan de hoge inkomensgroep.

¹ Voor de overige tabellen in deze paragraaf geldt dat de variabelen (leeftijd, etc.) volledig zijn waargenomen. Het inkomen is voor ruim een miljoen huishoudens niet waargenomen.

Tabel 43 Betalingsachterstanden naar maandelijks huishoudensinkomen (in %), 2011

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Tot € 2000</i>	<i>€ 2000 of meer</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>			
Ziektekostenverzekering	8,3	3,1	5,4
Elektriciteit, water of gas	6,0	3,0	4,3
Hypotheek of huur	6,4	3,1	4,5
Telefoonrekeningen	4,7	2,2	3,4
Terugbetalingen aan belastingdienst	7,9	4,1	5,6
<i>Type krediet of lening</i>			
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	7,5	12,0	9,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	7,7	4,6	5,8
Studieschuld	6,9	5,5	5,9
<i>Frequentie rood staan</i>			
Staat nooit rood	62,8	54,2	58,9
Staat af en toe rood	14,1	16,4	14,4
Staat regelmatig rood	5,6	9,5	7,1
Staat vaak rood	8,1	10,3	8,5
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>			
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	3,7	7,5	5,2
Lopende afbetalingsregeling	1,7	3,2	2,3
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>			
tot 500 euro	31,6	28,3	30,5
500 tot 1.500	26,3	24,8	25,5
1.500 tot 5.000	17,6	17,0	17,0
5.000 tot 15.000	15,0	13,7	14,0
15.000 tot 30.000	5,7	8,0	7,0
30.000 of meer	3,9	8,1	6,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>			
1	56,3	63,8	60,1
2	23,8	25,4	24,6
3	11,6	6,4	8,7
4	3,7	1,8	3,0
5	1,4	1,1	1,3
6 of meer	3,2	1,3	2,3

Noot: In het totaal zijn ook de inkomens meegenomen waarvan de hoogte onbekend is.

Bron: Panteia.

4.7.2 Leeftijd

Er is een indeling gemaakt in vier leeftijdsklassen:

- tot 35 jaar
- 35 tot 50 jaar
- 50 tot 65 jaar
- 65 jaar of ouder.

Deze groepen zijn in Tabel 44 vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De 65+-groep scoort op alle aspecten van betalingsachterstanden positiever dan de andere onderscheiden leeftijdscategorieën.
- De huishoudens jonger dan 35 jaar hebben relatief vaker te maken met achterstallige rekeningen. Ook hebben zij vaker geld geleend bij vrienden, familie of kennissen of een studieschuld. Alleen een doorlopend krediet of persoonlijke lening komt vaker voor bij de categorie van 35 tot 50 jaar. Deze groep staat ook het vaakst rood in vergelijking met de andere onderscheiden groepen.
- De leeftijdscategorieën tot 50 jaar hebben meer kans op schulden hoger dan € 15.000.

Tabel 44 Betalingsachterstanden naar leeftijd (in %), 2011

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>tot 35 jaar</i>	<i>35 tot 50 jaar</i>	<i>50 tot 65 jaar</i>	<i>65 of ouder</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>					
Ziektekostenverzekering	11,0	6,0	3,8	0,5	5,4
Elektriciteit, water of gas	7,5	5,7	2,8	0,6	4,3
Hypotheek of huur	8,4	5,7	3,0	0,3	4,5
Telefoonrekeningen	7,1	3,7	2,2	0,1	3,4
Terugbetaling aan belastingdienst	7,8	7,3	4,2	2,5	5,6
<i>Type krediet of lening</i>					
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	8,8	13,9	9,6	1,6	9,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	11,3	7,6	2,6	1,5	5,8
Studieschuld	19,9	4,6	0,4	0,0	5,9
<i>Frequentie rood staan</i>					
Staat nooit rood	57,4	47,9	59,6	77,1	58,9
Staat af en toe rood	17,8	17,1	13,2	8,2	14,4
Staat regelmatig rood	7,4	9,6	7,4	2,4	7,1
Staat vaak rood	8,1	14,0	7,4	2,0	8,5
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>					
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	5,4	6,1	6,2	2,3	5,2
Lopende afbetalingsregeling	2,5	2,8	3,1	0,3	2,3
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>					
tot 500 euro	24,9	28,6	35,3	46,2	30,5
500 tot 1.500	22,8	26,7	25,9	28,2	25,5
1.500 tot 5.000	17,7	16,4	16,8	18,5	17,0
5.000 tot 15.000	19,0	14,8	9,9	4,4	14,0
15.000 tot 30.000	9,0	6,1	7,2	2,7	7,0
30.000 of meer	6,6	7,5	4,9	0,0	6,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>					
1	62,3	56,3	60,6	73,2	60,1
2	21,8	27,7	24,7	19,2	24,6
3	9,1	8,0	9,9	6,7	8,7
4	3,0	3,8	2,1	0,0	3,0
5	0,5	1,8	1,6	1,0	1,3
6 of meer	3,3	2,5	1,1	0,0	2,3

Bron: Panteia.

4.7.3 Huishoudenssamenstelling

Er is in Tabel 45 een indeling gemaakt in vier groepen huishoudens:

- alleenstaanden met kinderen
- alleenstaanden zonder kinderen
- samenwonend/gehuwd met kinderen
- samenwonend/gehuwd zonder kinderen.

Ook deze groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De groep alleenstaanden met kinderen heeft aanzienlijk vaker te maken met achterstallige rekeningen dan de andere groepen.
- De alleenstaanden met kinderen hebben vaker te maken met een creditcard-schuld die niet altijd de volgende maand kan worden afgelost en een lopende afbetalingsregeling daarvan. Beide percentages zijn aanzienlijk toegenomen ten opzichte van 2010.
- De groep alleenstaanden met kinderen hebben vaker een doorlopend krediet of persoonlijke lening en lenen vaker geld bij familie of vrienden. Ook de samenwonend/gehuwden met kinderen hebben relatief vaak een doorlopend krediet of persoonlijke lening. Deze percentages zijn ten opzichte van 2010 behoorlijk toegenomen.
- Bij rood staan blijkt dat de twee groepen met kinderen het vaakst rood staan.
- De alleenstaanden met en zonder kinderen hebben relatief vaker een totale omvang van de schuld tussen de € 5.000,- en € 15.000,-. De groep samenwonenden/gehuwden zonder kinderen hebben relatief vaker te maken met een schuld van € 30.000,- of meer.

Tabel 45 Betalingsachterstanden naar huishoudenssamenstelling (in %), 2011

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Alleen- staand zonder kinde- ren</i>	<i>Alleen- staand met kinde- ren</i>	<i>Samen- wonend/ gehuwd zonder kinderen</i>	<i>Samen- wonend/ gehuwd met kinderen</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>					
Ziektekostenverzekering	6,5	11,0	3,0	6,4	5,4
Elektriciteit, water of gas	4,5	10,4	3,0	4,6	4,3
Hypotheek of huur	4,8	12,4	2,6	5,2	4,5
Telefoonrekeningen	4,2	8,4	1,7	3,4	3,4
Terugbetaling aan Belastingdienst	5,7	15,2	2,9	7,6	5,6
<i>Type krediet of lening</i>					
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	7,1	16,8	7,8	13,4	9,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	6,2	10,1	3,7	7,7	5,8
Studieschuld	8,0	5,3	3,4	6,8	5,9
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>					
Staat nooit rood	65,1	48,2	63,1	43,7	58,9
Staat af en toe rood	13,4	18,6	12,1	19,1	14,4
Staat regelmatig rood	5,2	7,5	6,1	11,9	7,1
Staat vaak rood	6,7	17,9	6,5	12,6	8,5
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>					
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	4,7	10,7	4,1	6,7	5,2
Lopende afbetalingsregeling	2,1	7,5	1,4	2,9	2,3
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>					
tot 500 euro	34,2	31,5	30,4	26,2	30,5
500 tot 1.500	23,3	21,0	26,7	28,0	25,5
1.500 tot 5.000	15,5	17,6	15,7	19,9	17,0
5.000 tot 15.000	16,1	17,8	12,4	12,2	14,0
15.000 tot 30.000	6,5	7,2	6,1	8,4	7,0
30.000 of meer	4,5	4,9	8,7	5,3	6,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>					
1	60,2	44,5	65,0	59,7	60,1
2	23,1	22,0	26,1	25,8	24,6
3	10,4	16,5	5,0	8,2	8,7
4	3,5	8,4	1,6	2,1	3,0
5	0,7	1,6	1,1	2,1	1,3
6 of meer	2,2	7	1,1	2,1	2,3

Bron: Panteia.

4.7.4 Opleidingsniveau

Er is in Tabel 46 een indeling gemaakt in drie groepen huishoudens op basis van het opleidingsniveau van de respondent:

- Laag (geen opleiding, basisonderwijs, vmbo/lbo)
- Midden (mavo/havo/vwo/mbo)
- Hoog (hbo/wo).

Deze groepen zijn weer vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- Alle typen achterstallige rekeningen komen vaker voor onder middenopgeleiden dan onder laag- en hoogopgeleiden. Een uitzondering hierop vormen de achterstallige rekeningen op ziektekostenverzekeringen, die het vaakst voorkomen onder laagopgeleiden.
- Doorlopend krediet/persoonlijke lening en geld geleend bij vrienden, familie of kennissen komen minder vaak voor bij laagopgeleiden en het meest bij middenopgeleiden. Studieschuld komt het vaakst voor bij hoogopgeleiden.
- Midden- en hoogopgeleiden hebben vaker meer dan 1 betalingsachterstand dan laagopgeleiden.
- Bij rood staan komt naar voren dat de midden- en hoogopgeleiden vaker rood staan.
- Laagopgeleiden hebben minder vaak te maken met creditcardschulden dan de hoog- en middenopgeleiden.

Tabel 46 Betalingsachterstanden naar klassen opleidingsniveau* (in %), 2011

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Laag</i>	<i>Midden</i>	<i>Hoog</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>				
Ziektekostenverzekering	6,8	6,0	3,1	5,4
Elektriciteit, water of gas	4,6	4,9	3,1	4,3
Hypotheek of huur	4,4	5,8	2,8	4,5
Telefoonrekeningen	3,5	4,0	2,3	3,4
Terugbetaling aan belastingdienst	5,2	6,5	4,9	5,6
<i>Type krediet of lening</i>				
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	7,1	11,4	8,7	9,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	3,7	7,1	6,4	5,8
Studieschuld	1,5	6,1	10,3	5,9
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>				
Staat nooit rood	70,1	53,7	53,6	58,9
Staat af en toe rood	9,9	15,0	18,6	14,4
Staat regelmatig rood	3,5	8,8	8,7	7,1
Staat vaak rood	6,5	10,3	8,4	8,5
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>				
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	1,6	6,3	7,8	5,2
Lopende afbetalingsregeling	0,2	3,3	3,4	2,3
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>				
tot 500 euro	34,7	29,3	29,4	30,5
500 tot 1.500	29,9	24,9	23,5	25,5
1.500 tot 5.000	16,6	18,7	15,1	17,0
5.000 tot 15.000	7,3	16,2	15,4	14,0
15.000 tot 30.000	5,2	5,8	9,5	7,0
30.000 of meer	6,3	5,1	7,1	6,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>				
1	60,0	58,1	63,0	60,1
2	25,5	25,3	23,0	24,6
3	9,4	8,8	8,2	8,7
4	1,9	3,5	2,9	3,0
5	0,8	1,4	1,4	1,3
6 of meer	2,3	2,8	1,6	2,3

* Vanaf de Monitor 2010 wordt de categorie havo/vwo/hbs/mms/gymnasium gerekend tot het middenniveau. In de voorgaande monitoren werd deze categorie bij 'hoog' gerekend.

Bron: Panteia.

4.7.5 Etniciteit

In de volgende Tabel 47 is voor huishoudens met een niet-westerse respondent en voor huishoudens met een autochtoon of westerse allochtoon weergegeven hoe zij scoren op de meest voorkomende typen van achterstallige rekeningen. Hierbij wordt een door het CBS gehanteerde definitie gehanteerd. Het CBS definieert niet-westers allochtoon als allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. De westerse allochtonen worden bij de groep 'overige huishoudens' (autochtoon) gevoegd.

Het onderscheid in deze groepen verschilt met het onderscheid allochtoon/autochtoon, dat eerder in dit hoofdstuk is toegepast. Hierbij is een persoon allochtoon als minstens een van beide ouders in het buitenland geboren is.

De tabel moet als volgt gelezen worden: het cijfer 18,0 linksboven geeft aan dat van de huishoudens met een niet-westers allochtone respondent 18,0% een achterstallige rekening op de ziektekostenverzekering heeft gehad in de laatste 12 maanden. Van de huishoudens met een niet-allochtone of westers allochtone respondent was dat 4,8%. De kans dat niet-westerse allochtonen achterstallige rekeningen gehad hebben in de laatste 12 maanden is bijna vier keer zo groot.

Vergelijken we beide groepen waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden, dan geldt voor huishoudens met een niet-westers allochtone respondent dat:

- de kans dat zij op een van de genoemde typen een achterstallige rekening (gehad) hebben drie tot vier keer zo groot is (in 2010 was dit vijf tot negen keer zo groot).
- de kans op doorlopend krediet of persoonlijke lening, op leningen bij vrienden, familie of kennissen en op studieschuld groter is. Ten opzichte van de monitor 2010 is de kans op een doorlopend krediet voor deze groep groter geworden, en de kans op een lening bij vrienden, familie of kennissen kleiner geworden.
- de kans op het bestaan van creditcardschulden en op dit moment lopende afbetalingsregelingen daarvan groter is.
- dat zij meer kans hebben op regelmatig of vaak rood staan.
- zij meer kans hebben op een schuldombang van € 15.000 tot € 30.000,-.

Tabel 47 Betalingsachterstanden voor huishoudens met niet-westers allochtone respondent en met autochtone of westers-allochtone respondent (%), 2011

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Niet-westerse allochtoon</i>	<i>Autochtoon of westers allochtoon</i>	<i>Totaal</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>			
Ziektekostenverzekering	18,0	4,8	5,4
Elektriciteit, water of gas	15,1	3,7	4,3
Hypotheek of huur	15,2	3,8	4,5
Telefoonrekeningen	10,7	2,9	3,4
Terugbetaling aan belastingdienst	16,3	5,0	5,6
<i>Type krediet of lening</i>			
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	17,5	8,8	9,2
Geld geleend bij vrienden, familie of kennissen	18,0	5,2	5,8
Studieschuld	10,9	5,6	5,9
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>			
Staat nooit rood	44,6	59,5	58,9
Staat af en toe rood	15,1	14,5	14,4
Staat regelmatig rood	10,6	6,9	7,1
Staat vaak rood	10,6	8,4	8,5
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>			
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	8,4	5,1	5,2
Lopende afbetalingsregeling	4,7	2,2	2,3
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>			
tot 500 euro	18,5	31,5	30,5
500 tot 1.500	25,0	25,5	25,5
1.500 tot 5.000	22,9	16,6	17,0
5.000 tot 15.000	15,0	13,8	14,0
15.000 tot 30.000	13,1	6,5	7,0
30.000 of meer	5,5	6,0	6,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>			
1	50,5	61,3	60,1
2	14,5	25,3	24,6
3	17,5	7,9	8,7
4	6,9	2,6	3,0
5	5,6	1,3	1,3
6 of meer	5,1	1,5	2,3

Bron: Panteia.

4.7.6 Tijdsbesteding respondentent

Tabel 48 geeft een zelfde soort overzicht als in de vorige paragrafen. Daarvoor is een selectie gemaakt van enkele opvallende categorieën van het kenmerk 'tijdsbesteding respondent'. Hierbij past de kanttekening dat alleen de respondent is meegenomen. Combinatie met de tijdsbesteding van een eventuele partner zou leiden tot een erg complexe tabel, met bovendien te weinig waarnemingen in verschillende categorieën.

De groepen zijn vergeleken waar het gaat om het bestaan van betalingsachterstanden. Dit leverde de volgende observaties op:

- De groep die met pensioen of VUT is, scoort laag op alle vormen van betalingsachterstanden en de typen daarbinnen. Deze groep staat dan ook vaker nooit in het rood.
- De categorie arbeidsongeschikten heeft een grotere kans op het hebben van een doorlopend krediet en staat het vaakst rood.
- De categorie werkloos/werkzoekend heeft in vergelijking met de andere groepen een grotere kans op betalingsachterstanden, met uitzondering van de studenten die het vaakst te maken hebben met een achterstallige rekening op de telefoon. Ook scoren zij het hoogst op lopende afbetalingsregelingen.
- Studenten lenen vaker geld bij familie, vrienden of kennissen. Ook hebben zij de meeste kans op betalingsachterstanden tussen de € 5.000,- en € 30.000,-.

Tabel 48 Betalingsachterstanden naar tijdsbesteding/arbeidsmarktpositie (in %), 2011

<i>Aspect betalingsachterstanden</i>	<i>Full-time werk- zaam</i>	<i>Pen- sioen/ VUT</i>	<i>Ar- beids- onge- schikt</i>	<i>Werk- loos/ werk- zoe- kend</i>	<i>Stu- dent</i>	<i>Huis- vrouw /Huis- man</i>	<i>Totaal (alle huis- hou- dens)</i>
<i>Type achterstallige rekening</i>							
Ziektekostenverzekering	5,2	0,6	7,1	22,4	2,5	4,5	5,4
Elektriciteit, water of gas	4,5	0,7	5,4	14,2	5,4	5,7	4,3
Hypotheek of huur	4,6	0,3	7,3	13,2	10,2	2,7	4,5
Telefoonrekeningen	3,2	0,0	6,9	9,5	14,3	3,5	3,4
Terugbetaling aan belastingdienst	4,7	2,9	9,2	17,5	5,7	6,4	5,6
<i>Type krediet of lening</i>							
Doorlopend krediet of persoonlijke lening	12,0	2,3	15,9	12,5	5,2	9,5	9,2
Geld geleend bij vrienden/familie/kennissen	5,9	1,3	9,2	10,3	11,6	4,0	5,8
Studieschuld	6,9	0,0	4,3	8,7	41,7	2,4	5,9
<i>Frequentie rood staan (incl. kan niet rood staan)</i>							
Staat nooit rood	54,2	75,0	57,1	58,0	57,7	67,0	58,9
Staat af en toe rood	15,8	10,3	10,7	16,3	25,7	6,9	14,4
Staat regelmatig rood	8,9	3,0	8,3	4,4	5,7	5,2	7,1
Staat vaak rood	10,3	2,3	15,4	7,8	6,9	7,4	8,5
<i>Aspecten creditcardgebruik</i>							
Creditcardschuld niet altijd volgende maand afgelost	7,3	3,4	2,5	4,9	2,3	3,2	5,2
Lopende afbetalingsregeling	3,9	0,8	2,0	4,3	3,9	0,8	2,3
<i>Omvang totale schulden (vzv. Bekend)</i>							
tot 500 euro	26,0	43,0	21,0	33,7	25,3	32,8	30,5
500 tot 1.500	25,8	26,3	35,3	17,0	9,3	19,4	25,5
1.500 tot 5.000	16,7	18,8	18,6	19,4	12,8	16,4	17,0
5.000 tot 15.000	16,0	7,9	12,2	15,9	28,2	5,7	14,0
15.000 tot 30.000	8,6	3,9	6,1	3,8	19,5	4,2	7,0
30.000 of meer	6,9	0,0	6,9	9,8	4,9	21,4	6,1
<i>Aantal betaalachterstanden</i>							
1	61,1	76,2	56,0	46,8	71,9	39,2	60,1
2	25,9	18,7	24,2	18,8	16,4	44,2	24,6
3	6,6	4,5	12,6	17,4	11,8	5,4	8,7
4	2,9	0,0	3,2	9,0	0,0	3,6	3,0
5	1,7	0,6	0,2	0,6	0,0	1,0	1,3
6 of meer	1,9	0,0	4,6	7,4	0,0	6,6	2,3

Bron: Panteia.

BIJLAGE I   Onderzoeksverantwoording

Telefonische – en internetenquête

Selectie van adressen

Voor de selectie van adressen voor de telefonische enquête is gebruik gemaakt van het EDM-bestand. Dit bestand is opgebouwd uit een aantal unieke bronnen, waaronder grote telecombedrijven en de post dus: PostNL, KPN, Vodafone, Ziggo, Telfort en bevat zowel vaste als mobiele telefoonnummers. Door controle op adresgegevens kan een huishouden er maar één keer in voorkomen. Voor de selectie van de adressen voor de internetenquête zijn respondenten geselecteerd via Panelclix. Panelclix beheert een groot online panel, bestaande uit 215.000 leden, verdeeld over alle opleidingstypen, leeftijd en regio's.

Selectiecriteria

Voor de telefonische enquête zijn geen nadere criteria gesteld aan het selecteren van de respondenten. Bij de internetenquête zijn respondenten gestratificeerd op bruto jaarinkomen en gezinssamenstelling.

Steekproef

In totaal zijn 9.135 huishoudens *telefonisch* benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Na uitsluiting van de onbruikbare nummers en onbereikbare (om welke reden dan ook) huishoudens, is er telefonisch contact geweest met 6.586 huishoudens. Van dit aantal hebben 2.821 huishoudens geweigerd om deel te nemen aan het onderzoek. Ook zijn er enige respondenten afgevallen vanwege het maken van een afspraak op een later moment die niet nagekomen is, vanwege taalproblemen¹, omdat zij buiten de selectie vielen of omdat zij niet in staat waren om het gesprek te voltooien. Er hebben uiteindelijk netto 2.006 geslaagde gesprekken plaatsgevonden. De respons is hiermee 30% - alleszins acceptabel - voor een enquête over een gevoelig onderwerp.

Aan de internetenquête zijn 4.291 respondenten gestart. Hiervan voldeed 17% niet aan de selectiecriteria en viel 36% om andere redenen af. Een totaal van 2.014 respondenten (47%) voldeed aan de criteria en heeft de enquête volledig ingevuld.

Weging en ophoging

Omdat bij de internetenquête was gestratificeerd op bruto-jaarinkomen en huishoudenssamenstelling is het internetbestand eerst op deze variabelen herwogen. Vervolgens zijn de bestanden van de internet - en telefonische enquête samengevoegd en is het totaal gewogen op een gecombineerde wegingsvariabele, waarin huishoudenssamenstelling, leeftijd en opleidingsniveau zijn samengevoegd. Deze wegingsvariabele is ontleend aan de zogenaamde 'Gouden Standaard' (2010), een herwegingsbron die tot stand is gekomen op basis van CBS-gegevens.

Om ook absolute cijfers te kunnen presenteren over de Nederlandse bevolking is vervolgens ook een ophoogfactor (het totale aantal huishoudens gedeeld door het aantal huishoudens in de steekproef) toegepast.

¹ Het betreft 2,5% van de gevallen. Op basis van een vergelijking van de data met CBS-materiaal blijkt dat de representativiteit ook op het punt van etniciteit voldoende is.

BIJLAGE II Samenstelling begeleidingscommissie

Vanuit het ministerie van SZW is het onderzoek begeleid door de heer M. Oosterom.

Tijdens het onderzoek is Panteia begeleid door een begeleidingscommissie waarin de volgende personen waren vertegenwoordigd:

De heer H. Brink, Divosa

De heer J. von den Hoff, Raad voor de Rechtsbijstand

Mevrouw A. Hooijenga, VNG

Mevrouw Y. van Houdt, NVvK

De heer G. Lankhorst, Ministerie van Veiligheid en Justitie

Mevrouw T. Madern, Nibud

De heer L. Mölenberg, De Nederlandse Thuiswinkelorganisatie

De heer M. Noordermeer, gemeente Rotterdam

Mevrouw J. Pronk, gemeente Alkmaar

De heer E. Radius, MO-groep

De heer A. Reitsma, NVB

BIJLAGE III Vragenlijst telefonische enquête

INTRO

Goede... mevrouw/mijnheer, u spreekt met ... van Panteia. In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voeren wij een onderzoek uit naar de financiële situatie van huishoudens. Zou ik u in verband hiermee een aantal vragen mogen stellen?

Ik benadruk dat alle gegevens vertrouwelijk worden behandeld en dat bij de verwerking ervan uw anonimiteit is gewaarborgd.

A01

We beginnen met enkele algemene vragen. Wat is de samenstelling van uw huishouden?

- 1 alleenstaande zonder thuiswonende kinderen
- 2 gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen
- 3 alleenstaande met thuiswonende kinderen
- 4 gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen
- 5 thuiswonend bij (1 van de ouders) anders, namelijk Routing afsluiting gesprek

A02

TkstA02 := 'Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden, inclusief uzelf?' $2 \leq A01 \leq 4$

TkstA02 := 'Uit hoeveel personen bestaat jou huishouden, inclusief jezelf?' $A01 = 5$

- Alleen gehele getallen Ja
Geen enkel antwoord Ja
Label bij geen enkel antwoord wil niet zeggen

A02b

Voorwaarde $(A01 = 3) \text{ or } (A01 = 4)$

Zijn er in uw huishouden thuiswonende kinderen van 18 jaar of ouder, zo ja hoeveel?

- 1 Ja namelijk ... kinderen
- 2 Nee
wil niet zeggen

A010

TkstA10 := 'Bent u of uw partner eigenaar van uw woning?'

TkstA10 := 'Bent u eigenaar van uw woning?' $(A01 = 1) \text{ or } (A01 = 4)$

- 1 ja, eigenaar
- 2 nee, huurder
- 99 wil niet zeggen
anders, namelijk
weet niet

A011

Voorwaarde A010 = 1

Rusten er momenteel nog een of meerdere hypotheke(n) op deze woning?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen

A014**Maakt u op dit moment gebruik van een schuldhulpverlening?**

1	ja		
2	nee	Routing	F01INTR
99	wil niet zeggen	Routing	F01INTR
	weet niet	Routing	F01INTR

A015**Kunt u aangeven van welke schuldhulpverlening?**

- 1 minnelijke schuldhulpverlening
- 2 WSNP (Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen(loopt via de rechter))
- 99 wil niet zeggen
anders, namelijk
weet niet

Routing A015 = 2 afsluiting gesprek

A016**Van welke organisatie krijgt u hierbij ondersteuning?****ENQ: Meerdere antwoorden mogelijk, probeer nauwkeurig te noteren!**

- 1 gemeentelijke kredietbank (GKB)
- 2 gemeente (sociale dienst of afdeling schuldhulpverlening)
- 3 particuliere schuldhulpverleningsorganisatie
- 4 bewindvoerder (medewerker krediet- of stadsbank, particuliere bewindvoerderorganisatie, medewerker advocatenkantoor)
- 99 wil niet zeggen
anders, namelijk
weet niet

NF01

Hoe hoog is het maandelijks NETTO inkomen van uw huishouden? Het gaat om het inkomen na aftrek van belastingen en premies. Gecorrigeerd voor aftrekposten waaronder de hypotheekrente aftrek en heffingskortingen. <% ~TkstF01%> Het inkomen van uw kinderen hoeft u hierbij niet mee te tellen.

Enq.: Categorieën niet oplezen, zelf indelen.

Inkomen is bijv.: netto lonen, netto bedrijfsopbrengsten voor zelfstandigen, sociale uitkeringen, kinderbijslag, huuropbrengsten, huurtoeslag, zorgtoeslag, kindgebonden budget, kinderopvang toeslag, studiebeurs en alimentatie, tegemoetkoming schoolkosten.

1	minder dan 1.000 euro per maand	Routing	F02
2	van 1.000 tot 1.500 euro	Routing	F02
3	van 1.500 tot 2.000 euro	Routing	F02
4	van 2.000 tot 3.000 euro	Routing	F02
5	van 3.000 tot 4.000 euro	Routing	F02
6	van 4.000 tot 5.000 euro	Routing	F02
7	van 5.000 tot 7.500 euro	Routing	F02
8	van 7.500 tot 10.000 euro	Routing	F02
9	netto 10.000 euro of meer per maand	Routing	F02
99	wil niet zeggen		
	weet niet		

expF01A

TkstF01A := 'Als ik een aantal categorieën op noem, wilt u dan wel aangeven in welke categorie het netto inkomen van uw huishouden valt?' F01INTR = 2

TkstF01A := 'Als ik een aantal categorieën op noem, kunt u dan wel aangeven in welke categorie het netto inkomen van uw huishouden valt?' F01 is don't know

Enq.: LEES OP

1	minder dan 1.000 euro per maand		
2	van 1.000 tot 1.500 euro		
3	van 1.500 tot 2.000 euro		
4	van 2.000 tot 3.000 euro		
5	van 3.000 tot 4.000 euro		
6	van 4.000 tot 5.000 euro		
7	van 5.000 tot 7.500 euro		
8	van 7.500 tot 10.000 euro		
9	netto 10.000 euro of meer per maand		
99	wil niet zeggen	Routing	F03
	weet niet	Routing	F03

F02

Kunt u van de volgende toeslagen of tegemoetkomingen aangeven of u ze ontvangt en of u ze heeft opgeteld bij uw netto inkomen?

1	Huurtoeslag	A010 <> 1
2	zorgtoeslag	
3	kinderopvangtoeslag	(A01 = 3) or ((A01 = 4) or (A01 is other))
4	kinderbijslag	(A01 = 3) or ((A01 = 4) or (A01 is other))
5	alimentatie	
6	kindgebonden budget	(A01 = 3) or ((A01 = 4) or (A01 is other))
7	tegemoetkoming schoolkosten	
1	ja	
2	nee	
3	n.v.t. /ontvang ik niet	
99	wil niet zeggen	
	weet niet	

ENQ: niet ontvangen, betekent dat de vraag of het al is opgeteld bij het netto inkomen niet meer nodig is.

F02A

Voorwaarde (F02_1 = 2) or ((F02_2 = 2) or ((F02_3 = 2) or ((F02_4 = 2) or ((F02_5 = 2) or ((F02_6 = 2) or (F02_7 = 2))))))

Hoe hoog is het maandelijks NETTO inkomen van uw huishouden, inclusief toeslagen, teruggaven en tegemoetkomingen?

Enq.: Bij deze vraag evt. helpen met totaalplaatje. Dus dan komt u ongeveer op...

F06

Kan uw huishouden onverwachte noodzakelijke uitgaven doen ter waarde van 850 euro, zonder daarvoor geld te lenen of op afbetaling te kopen?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

B01

De volgende vragen gaan over eventuele betalingsachterstanden binnen uw huishouden. Heeft u voor de volgende kostenposten de afgelopen 12 maanden een betalingsachterstand gehad?

- 1 Hypotheek of huur.
- 2 Elektriciteit, water of gas.
- 3 Ziektekostenverzekering.
- 4 Leningen of op afbetaling kopen.
- 5 Inboedel- of WA-verzekering.
- 6 Telefoonrekeningen (Enq.: Telefoonrekeningen van kinderen tellen ook mee)
- 7 Terugbetalingen aan de Belastingdienst (ENQ: betreft bijvoorbeeld teveel betaalde voorlopige teruggave en vergoedingen of te weinig betaalde inkomstenbelasting)
- 8 Alimentatie
- 9 Overige rekeningen, zoals schoolgeld, collegegeld of abonnementen.

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

BlokB02

Herhaald voor ieder type waarover Vraag B01 met 'ja' is beantwoord

B02a, Onderdeel van BlokB02

U gaf aan dat u in uw huishouden in de afgelopen 12 maanden <%~_type_%> niet op tijd heeft kunnen betalen. Wat is de reden daarvan?

- 1 financieel
- 2 vergeten
- 3 achterstand in eigen administratie
- 4 fout in administratie van de organisatie
- 99 wil niet zeggen
anders, nl.
weet niet

B02b, Onderdeel van BlokB02

Heeft uw huishouden op dit moment te maken met achterstallige rekeningen binnen deze kostenpost?

- 1 ja
- 2 nee
- 99 wil niet zeggen
weet niet

Einde BlokB02

B04

Voorwaarde tenminste 1 type met betalingsachterstand

Kunt u aangeven hoe groot uw totale betalingsachterstand is. Het gaat dus om alle betalingen die u had moeten doen, maar waarmee u nu een achterstand heeft. Het gaat ons niet om het exacte bedrag, maar probeert u het wel zo goed mogelijk te schatten. *Enq: Vergeet u daarbij niet de achterstallige betalingen van huur, hypotheek, aflossingen van leningen, gas, water, elektriciteit etc.*

- 1 minder dan 500 euro
- 2 tussen 500 en 2.000 euro
- 3 tussen de 2.000 en 5.000 euro
- 4 tussen de 5.000 en 10.000 euro
- 5 tussen de 10.000 en 20.000 euro
- 6 tussen de 20.000 en 50.000 euro
- 7 meer dan 50.000 euro
- 99 wil niet zeggen
weet niet

R01a

Hoeveel betaalrekeningen heeft uw huishouden waarop het rood kan staan?

1	0	Routing	C01
2	1		
3	2		
4	3		
5	4 of meer		
99	wil niet zeggen	Routing	C01
	weet niet		

R01b

Op hoeveel betaalrekeningen heeft uw huishouden de afgelopen 12 maanden daadwerkelijk rood gestaan? (R01a = 3) or ((R01a = 4) or (R01a = 5))

of

Heeft u de afgelopen 12 maanden weleens rood gestaan op deze rekening? (anders)

1	0	Routing	C01
2	1		
3	2		
4	3		
5	4		
6	5		
7	6		
8	7		
9	8		
10	9		
11	10 of meer		
99	wil niet zeggen	Routing	C01
	weet niet	Routing	C01

Blok R

1^e iteratie

TkstR2a := 'De volgende vragen gaan over de rekening waarop u gemiddeld voor het hoogste bedrag rood staat. (R01b > 2) and (R01b <> 99)

2^e iteratie

TkstR2a2 := 'Dan stel ik u dezelfde vragen nog eens, maar nu voor de rekening waarop u hierna gemiddeld het hoogste bedrag rood stond. (R01b > 2) and (R01b <> 99)

R02a, onderdeel van Blok R

Vraagsoort Numeriek

<%~TkstR2a%>Hoeveel keer heeft u de afgelopen 12 maanden roodgestaan op deze rekening?

(ENQ: Als een keer telt een periode van het moment dat roodstand bereikt wordt tot het moment dat vervolgens weer een positief saldo bereikt wordt.)

weet niet

wil niet zeggen

R02a1, onderdeel van Blok R

Voorwaarde (R01b > 2) and (R01b < 99)

Hoeveel keer heeft u de afgelopen 12 maanden roodgestaan op deze rekening?

(ENQ: Als een keer telt een periode van het moment dat roodstand bereikt wordt tot het moment dat vervolgens weer een positief saldo bereikt wordt.)

weet niet

wil niet zeggen

Einde Blok R

expR03

TkstR3 := ''

TkstR3 := 'opgeteld over deze rekeningen' (R01b > 2) and (R01b < 99)

R03**Wat is het grootste bedrag dat u <%-TkstR3%> in de afgelopen 12 maanden op enig moment rood heeft gestaan?**

- weet niet
- wil niet zeggen

C01**Heeft u een of meerdere creditcards, zoals Mastercard, Visacard en American Express?**

- 1 ja, één
- 2 ja, twee
- 3 ja, meer dan twee
- 4 nee Routing K00
- 99 wil niet zeggen Routing K00
- weet niet

C02a**Heeft u de afgelopen 12 maanden uw creditcardschuld altijd in de volgende maand afgelost?**

- 1 ja Routing K00
- 2 nee
- 3 afgelopen 12 maanden de creditcard niet gebruikt
- 99 wil niet zeggen Routing K00
- weet niet Routing K00

C03**Heeft u op dit moment te maken met een gespreide afbetaalregeling van uw creditcard schuld?**

- 1 ja C04
- 2 nee Routing K00
- 99 wil niet zeggen Routing K00
- weet niet Routing K00

C04**Welk bedrag staat er op dit moment nog open binnen deze afbetaalregeling?**

- weet niet
- wil niet zeggen

K00

Heeft er de afgelopen 12 maanden binnen uw huishouden een afbetalingsregeling gelopen?

ENQ: Dit wil zeggen dat u iets op krediet heeft gekocht, waarvoor u in termijnen terug moet betalen.

Het gaat niet om:

- leningen (ook niet Studieschuld)

- schuld belastingdienst (= achterstallige rekening)

1	ja	
2	nee	Routing L00
99	wil niet zeggen	Routing L00
	weet niet	

K01

Loopt er binnen uw huishouden op dit moment een afbetalingsregeling?

1	ja	
2	nee	Routing L00
99	wil niet zeggen	Routing L00
	weet niet	

K03

Voorwaarde K01 = 1

Welk bedrag staat er op dit moment in totaal nog open vanwege het aankopen op afbetaling?

	weet niet
	wil niet zeggen

Einde blokK5**L00**

De volgende vragen gaan over kredietverschaffing en persoonlijke leningen. Heeft er in uw huishouden de afgelopen 12 maanden een lening of krediet gelopen van een van de volgende typen:

1	doorlopend krediet of persoonlijke lening
2	lening bij vrienden, familie of kennissen
3	studieschuld
5	andere leningen dan zojuist genoemde
	weet niet
1	ja
2	nee
99	wil niet zeggen

L01

Voorwaarde L00_1 = 1

Heeft uw huishouden op dit moment geld geleend door middel van een doorlopend krediet of persoonlijke lening?

1	ja		
2	nee	Routing	L02
99	wil niet zeggen	Routing	L02
	weet niet	Routing	L02

L01a

Voorwaarde L01 = 1

Welk bedrag moet u op dit moment nog terugbetalen?

weet niet
wil niet zeggen

L02

Voorwaarde L00_2 = 1

Heeft uw huishouden op dit moment geld geleend bij vrienden, familie of kennissen?

1	ja		
2	nee	Routing	L03
99	wil niet zeggen		
	weet niet		

L02a

Voorwaarde L02 = 1

Welk bedrag moet u op dit moment nog terugbetalen?

weet niet
wil niet zeggen

L03**Heeft uw huishouden een of meer studieschulden?**

Voorwaarde L00_3 = 1

1	ja		
2	nee	Routing	L04
99	wil niet zeggen	Routing	L04
	weet niet	Routing	L04

L03a

Voorwaarde L00_3 = 1

Wat is op dit moment de omvang van de studieschuld?

weet niet
wil niet zeggen

L05

Voorwaarde L00_5 = 1

U gaf aan dat uw huishouden de afgelopen 12 maanden andere leningen had dan de door mij genoemde, welke?**Enq.: Genoemd zijn: consumptieve lening/doorlopend krediet/pers. lening, lening bij familie, vrienden kennissen, of hypotheek op vakantiehuis, tweede huis of bedrijfspand.**

1	nee	Routing	S01
99	wil niet zeggen	Routing	S01
	weet niet	Routing	S01
	ja, te weten:		

L05a

Voorwaarde L05 is other

Welk bedrag moet u op dit moment nog terugbetalen?

weet niet
wil niet zeggen

AA02**Tot slot zijn er nog enkele vragen over uw personalia en huishouden.****Enq.: NOTEER GESLACHT VAN DE RESPONDENT**

1	man
2	vrouw

AA01**Wat is uw leeftijd?****N01 Wat is uw postcode?****N02****Beschikt u over een vaste telefoonaansluiting?****N03****Beschikt u over een internetaansluiting?****AA03****Bent u momenteel fulltime, parttime of niet werkzaam?**

1	fulltime (35 uur of meer per week)
2	parttime (12 t/m 34 uur per week)
3	parttime (minder dan 12 uur per week)
4	niet werkzaam
99	wil niet zeggen
	weet niet

AA03a

Voorwaarde (AA03 = 1) or ((AA03 = 2) or (AA03 = 3))

Is dat als...?

(ENQ: Meerdere antwoorden mogelijk)

- 1 werknemer
- 2 zelfstandig ondernemer
- 3 vrijwilliger
- 99 wil niet zeggen •
weet niet
nog anders, te weten

AA04

Voorwaarde AA03 = 4

Bent u momenteel:

- 1 met pensioen of in de VUT
- 2 arbeidsongeschikt
- 3 werkloos/werkzoekend
- 4 studerend/in opleiding
- 5 huisvrouw/huisman
- 6 vrijwilliger
- 7 mantelzorger
- 99 wil niet zeggen
weet niet
nog anders, te weten

AA05

Voorwaarde (A01 = 2) or (A01 = 3)

Is uw partner momenteel fulltime, parttime of niet werkzaam?

- 1 fulltime (35 uur of meer per week)
- 2 parttime (12 t/m 34 uur per week)
- 3 parttime (minder dan 12 uur per week)
- 4 niet werkzaam
- 99 wil niet zeggen
weet niet

AA05a

Voorwaarde (AA05 = 1) or ((AA05 = 2) or (AA05 = 3))

Is dat als...?

(ENQ: Meerdere antwoorden mogelijk)

- 1 werknemer
- 2 zelfstandig ondernemer
- 3 vrijwilliger
- 99 wil niet zeggen •
weet niet
nog anders, te weten

AA08

Voorwaarde AA05 = 4

Is uw partner momenteel:

- 1 met pensioen of in de VUT
- 2 arbeidsongeschikt
- 3 werkloos/werkzoekend
- 4 studerend/in opleiding
- 5 huisvrouw/huisman
- 6 vrijwilliger
- 7 mantelzorger
- 99 wil niet zeggen
- weet niet
- nog anders, te weten

AA09**Wat is uw hoogst voltooide opleiding?**

- 1 geen onderwijs
- 2 uitsluitend lager -of basisonderwijs
- 3 vmbo/lbo (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtschool)
- 4 mavo (ulomulo/ulo)
- 5 MBO (MTS, MEAO)
- 6 havo/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 7 hbo (HTS, HEAO, Sociale academie, Hogeschool, Post-hbo)
- 8 WO (universiteit)
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

AA10

Voorwaarde (A01 = 2) or (A01 = 3)

Wat is de hoogst voltooide opleiding van uw partner?

- 1 geen onderwijs
- 2 uitsluitend lager -of basisonderwijs
- 3 vmbo/lbo (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtschool)
- 4 mavo (ulomulo/ulo)
- 5 MBO (MTS, MEAO)
- 6 havo/VWO/HBS/MMS/Gymnasium/Lyceum/Atheneum
- 7 hbo (HTS, HEAO, Sociale academie, Hogeschool, Post-hbo)
- 8 WO (universiteit)
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

P06**In welk land bent u geboren?**

1	Nederland	Routing	P08
2	Turkije		
3	Marokko		
4	Suriname		
5	Nederlandse Antillen of Aruba		
6	Indonesië of Molukken		
7	VS / Canada		
8	Australië / Nieuw Zeeland		
9	Overig Europa		
10	Overig Afrika		
11	Overig Azië		
12	Zuid en midden Amerika		
99	wil niet zeggen	Routing	P08
	weet niet		
	anders, te weten		

P07**Hoeveel jaar geleden bent u naar Nederland gekomen?**

- weet niet
- wil niet zeggen

P08a, Zijn uw vader en moeder in Nederland geboren?

- 1 beiden zijn in Nederland geboren
- 2 mijn vader is niet in Nederland geboren
- 3 mijn moeder is niet in Nederland geboren
- 4 beide ouders zijn niet in Nederland geboren
- 99 weet niet/wil niet zeggen

P08

Voorwaarde: (P08a = 2) or (P08a = 4)

In welk land is uw vader geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Indonesië of Molukken
- 7 VS / Canada
- 8 Australië / Nieuw Zeeland
- 9 Overig Europa
- 10 Overig Afrika
- 11 Overig Azië
- 12 Zuid en midden Amerika
- 99 wil niet zeggen
- weet niet

P09

Voorwaarde: (P08a = 3) or (P08a = 4)

In welk land is uw moeder geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Indonesië of Molukken
- 7 VS / Canada
- 8 Australië / Nieuw Zeeland
- 9 Overig Europa
- 10 Overig Afrika
- 11 Overig Azië
- 12 Zuid en midden Amerika
- 99 wil niet zeggen
weet niet

P010

Voorwaarde (A01=2) or (A01=4)

In welk land is uw partner geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Indonesië of Molukken
- 7 VS / Canada
- 8 Australië / Nieuw Zeeland
- 9 Overig Europa
- 10 Overig Afrika
- 11 Overig Azië
- 12 Zuid en midden Amerika
- 99 wil niet zeggen
weet niet

P010A

Voorwaarde (A01=2) or (A01 = 4)

Zijn de vader en moeder van uw partner in Nederland geboren?

- 1 beiden zijn in Nederland geboren
- 2 de vader is niet in Nederland geboren
- 3 de moeder is niet in Nederland geboren
- 4 beide ouders zijn niet in Nederland geboren
- 99 wil niet zeggen

P10A

Voorwaarde (P010A=2) or (P010A = 4)

In welk land is de vader van uw partner geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Indonesië of Molukken
- 7 VS / Canada
- 8 Australië / Nieuw Zeeland
- 9 Overig Europa
- 10 Overig Afrika
- 11 Overig Azië
- 12 Zuid en midden Amerika
- 99 wil niet zeggen
weet niet

P10B

Voorwaarde (P010A=3) or (P010A = 4)

In welk land is de vader van uw partner geboren?

- 1 Nederland
- 2 Turkije
- 3 Marokko
- 4 Suriname
- 5 Nederlandse Antillen of Aruba
- 6 Indonesië of Molukken
- 7 VS / Canada
- 8 Australië / Nieuw Zeeland
- 9 Overig Europa
- 10 Overig Afrika
- 11 Overig Azië
- 12 Zuid en midden Amerika
- 99 wil niet zeggen
weet niet

EXTRA 1

Tot slot wil ik u vragen of u, tegen een vergoeding van € 50,-, bereid bent mee te werken aan een vervolgonderzoek. In dit onderzoek wordt dieper ingegaan op de achtergronden van uw financiële positie. Dit gesprek zal ongeveer een uur duren en zal worden afgenomen door een onderzoeker van ons instituut bij u thuis of op de plaats waar u wilt. Bent u bereid mee te werken?

Enq: het is niet gegarandeerd dat mensen zullen deelnemen aan het onderzoek. Er wordt een representatieve selectie gemaakt uit degenen die bereid zijn deel te nemen. Het gesprek zal thuis plaatsvinden (of waar de respondent wil, in het voorjaar van 2012)

Indien Extra 1 = ja

Adresgegevens. noteren

Afsluiting

BIJLAGE IV Bestandsbeschrijving respondenten 2011

Tabel 49 Leeftijdsverdeling respondenten (in %)

19 t/m 34 jaar	20
35 t/m 49 jaar	30
50 t/m 64 jaar	27
65 t/m 97 jaar	23
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 50 Leefsituatie respondenten (in %)

alleenstaande zonder thuiswonende kinderen	36
gehuwd/samenwonend zonder thuiswonende kinderen	37
gehuwd/samenwonend met thuiswonende kinderen	21
alleenstaande met thuiswonende kinderen	6
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 51 Hoogte maandelijks netto-inkomen (incl., toeslagen etc.) (in %)

minder dan 1.000 euro	8,0
van 1.000 tot 1.500 euro	19,4
van 1.500 tot 2.000 euro	17,1
van 2.000 tot 3.000 euro	21,6
van 3.000 tot 4.000 euro	13,3
van 4.000 tot 5.000 euro	6,5
van 5.000 tot 7.500 euro	2,6
van 7.500 tot 10.000 euro	0,8
netto 10.000 euro of meer	0,8
weet niet/wil niet zeggen	9,8
Totaal	100,0

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 52 Tijdsbesteding respondenten (in %)

fulltime werken (35 uur of meer per week)	37
parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	18
parttime werken (minder dan 12 uur per week)	4
Niet werkzaam, waarvan:	41
- met pensioen of in de VUT	22,2
- arbeidsongeschikt	6,5
- werkloos/werkzoekend	4,0
- studeren/in opleiding	1,3
- huisvrouw/huisman	6,1
- vrijwilliger	0,5
- mantelzorger	0,1
- overig (anders, weet niet, w.n.z.)	1,0
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 53 Tijdsbesteding partners (in %)

fulltime werken (35 uur of meer per week)	36
parttime werken (12 t/m 34 uur per week)	20
parttime werken (minder dan 12 uur per week)	4
Niet werkzaam, waarvan:	39
- met pensioen of in de VUT	22,0
- arbeidsongeschikt	4,5
- werkloos/werkzoekend	2,2
- studerend/in opleiding	0,6
- huisvrouw/huisman	8,5
- vrijwilliger	0,3
- mantelzorger	0,2
- overig (anders, weet niet, w.n.z.)	0,6
Totaal	100

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 54 Hoogst voltooide opleiding respondenten (in %)

geen onderwijs	0
uitsluitend lager of basisonderwijs	9
vmbo/lbo (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)	23
mavo (ulomulo/ulo)	8
MBO (MTS, MEAO)	21
havo/VWO/HBS/MMS	9
hbo (HTS, HEAO, Sociale academie, Hogeschool, Post-hbo)	20
WO (universiteit)	9
Totaal	100

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 55 Hoogst voltooide opleiding partners (in %)

geen onderwijs	0
uitsluitend lager of basisonderwijs	6
vmbo/lbo (leerlingwezen, huishoudschool, ambachtsschool)	22
mavo (ulomulo/ulo)	13
MBO (MTS, MEAO)	23
havo/VWO/HBS/MMS	7
hbo (HTS, HEAO, Sociale academie, Hogeschool, Post-hbo)	19
WO (universiteit)	8
Weet niet/wil niet zeggen	2
Totaal	100

Bron: Panteia.

Tabel 56 Geboorteland respondenten (in %)

Nederland	92,9
Turkije	0,6
Marokko	0,3
Suriname	1,1
Nederlandse Antillen of Aruba	0,3
Indonesië of Molukken	0,6
VS/Canada	0,1
Australië/Nieuw Zeeland	0,2
Overig Europa	1,8
Overig Afrika	0,5
Overig Azië	0,9
Zuid en midden Amerika	0,3
Wil niet zeggen	0,3
Totaal	100

Noot: Door verschillen in afronding telt het totaal niet op tot 100%.

Bron: Panteia.

Tabel 57 Geboorteland partners (in %)

Nederland	90,3
Turkije	1,3
Marokko	0,5
Suriname	0,8
Nederlandse Antillen of Aruba	0,5
Indonesië of Molukken	1,2
VS/Canada	0,1
Australië/Nieuw Zeeland	0,2
Overig Europa	2,9
Overig Afrika	0,3
Overig Azië	1,2
Zuid en midden Amerika	0,6
Weet niet/wil niet zeggen	0,2
Totaal	100

Bron: Panteia.

Overzicht tabellen

1	Overzicht aandeel huishoudens met betalingsachterstanden 2008 – 2011 in de afgelopen 12 maanden	11
2	Aandeel huishoudens met achterstallige rekening in de afgelopen 12 maanden naar type achterstallige rekening 2008-2011	30
3	Aantal verschillende typen achterstallige rekeningen in de laatste 12 maanden, 2008-2011	31
4	Achterstallige rekeningen in de afgelopen 12 maanden over redenen van ontstaan, 2009-2011	32
5	Aantal achterstallige rekeningen naar aandeel financiële oorzaak, 2008-2011	33
6	Omvang opgetelde achterstallige rekeningen op dit moment van huishoudens met betalingsachterstand met een financiële achtergrond, 2008-2011	34
7	Kredietverschaffing en leningen op dit moment: aantal en aandeel huishoudens, 2008-2011	35
8	Kredietverschaffing en leningen: gemiddelde omvang 2008-2011	36
9	Aantal verschillende typen krediet of lening, 2008-2011	37
10	Aantal betaalrekeningen waarop het huishouden rood kan staan, 2009-2011	38
11	Aantal rekeningen waarop het huishouden met één of meer rekeningen waarop het rood kan staan, heeft roodgestaan, 2009-2011	38
12	Frequentie van de roodstand in de afgelopen 12 maanden in categorieën, 2008-2011	39
13	Samenhang typen achterstallige rekeningen en typen krediet/leningen in de afgelopen twaalf maanden (in %), 2011	41
14	Samenhang typen achterstallige rekeningen en de frequentie van rood staan, voor huishoudens die kunnen rood staan (in %), 2011	42
15	Samenhang achterstallige rekeningen en aspecten creditcardgebruik, voor huishoudens die beschikken over een of meer creditcards, 2011	43
16	Overzicht aandeel huishoudens met betalingsachterstanden 2008-2011	44
17	Aantal betalingsachterstanden naar totaal bedrag betalingsachterstand (%), 2011	44
18	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar huishoudenssamenstelling, 2010 en 2011	46
19	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar tijdsbesteding respondenten, 2011	47
20	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar inkomenscategorieën, 2010 en 2011	48
21	Vergelijking tussen huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige huishoudens naar hoogst genoten opleiding in huishouden, 2010 en 2011	49
22	Vergelijking tussen respondenten uit huishoudens met achterstallige rekening om financiële redenen in de afgelopen 12 maanden en overige respondenten naar etniciteit, 2010 en 2011	50

23	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder een vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar huishoudenssamenstelling, 2011	51
24	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar tijdsbesteding respondenten, 2011	52
25	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar inkomenscategorieën (in %), 2011	53
26	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder vorm van kredietverschaffing of lening in de afgelopen 12 maanden naar opleidingsniveau, 2011	54
27	Vergelijking tussen huishoudens met een vorm van kredietverschaffing of lening en overige huishoudens naar etniciteit respondent, 2011	55
28	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar huishoudenssamenstelling, 2011	56
29	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar tijdsbesteding respondenten, 2011	57
30	Vergelijking tussen huishoudens met en zonder afbetalingsregelingen naar inkomenscategorieën, 2011	58
31	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregelingen naar opleidingsniveau, 2011	59
32	Vergelijking tussen huishoudens met en huishoudens zonder afbetalingsregeling naar etniciteit respondent, 2011	59
33	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar huishoudenssamenstelling, 2011	60
34	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar tijdsbesteding respondenten (in %), 2011	61
35	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar inkomenscategorieën (in %), 2011	62
36	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar opleidingsniveau (in %), 2011	63
37	Vergelijking tussen huishoudens in de frequentie van het rood staan naar etniciteit respondenten (in %), 2011	64
38	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar huishoudenssamenstelling, 2011	65
39	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar tijdsbesteding, 2011	66
40	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar inkomenscategorieën, 2011	67
41	Vergelijking tussen huishoudens die wel of niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar opleidingsniveau, 2011	68
42	Vergelijking tussen huishoudens die wel en niet altijd hun creditcardschuld in de volgende maand hebben afgelost naar etniciteit, 2011	69
43	Betalingsachterstanden naar maandelijks huishoudensinkomen (in %), 2011	71
44	Betalingsachterstanden naar leeftijd (in %), 2011	73

45	Betalingsachterstanden naar huishoudenssamenstelling (in %), 2011	75
46	Betalingsachterstanden naar klassen opleidingsniveau (in %), 2011	77
47	Betalingsachterstanden voor huishoudens met niet-westers allochtone respondent en met autochtone of westers-allochtone respondent (in %), 2011	79
48	Betalingsachterstanden naar tijdsbesteding/arbeidsmarktpositie (in %), 2011	81
49	Leeftijdsverdeling respondenten (in %)	103
50	Leefsituatie respondenten (in %)	103
51	Hoogte maandelijks netto-inkomen (incl., toeslagen etc.) (in %)	103
52	Tijdsbesteding respondenten (in %)	104
53	Tijdsbesteding partners (in %)	104
54	Hoogst voltooide opleiding respondenten (in %)	105
55	Hoogst voltooide opleiding partners (in %)	105
56	Geboorteland respondenten (in %)	106
57	Geboorteland partners (in %)	106